Бүгү чүүттарның пролетарийлери, катыжыңар!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1951 май 5 суббота № 88 (2262)

ӨРТӨӨ 20 КӨП.

БО ХҮН—БОЛЬШЕВИК ПАРЛАЛГАНЫҢ ХҮНҮ

Солун—чүгле коллективтиг пропагандист, коллективтиг агитатор эвес, харын база коллективтиг организатор болур.
В. И. ЛЕНИН.

Парлалга хүн санында эвес, а шак санында өзер ужурлуг, ол бистиң партияның эң чидиг болгаш эң күштүг чепсээ.
И. В. СТАЛИН.

Коммунизм дээш демиселге күчүлүг чепсек

Бо хүн—большевик парлалганың хүнү. 1912 чылдың май 5-те Россияга революстуг шимчээшкиннер улуу-биле көдүрлүп турар үеде большевик партияның хүннүң үнер солуну «Правданың» бир дугаары үнген. Ук солун В. И. Ленинниң айтыышкынын ёзугаар И. В. Сталинның инициативазы-биле үнген. Ол хүннү ам бистиң бүгү большевик парлалганың байырлалының хүнү кылдыр чыл бүрүде демдеглеп турар апарган.

Ленин—Сталинның тургусканы большевик парлалга бодунуң туруп келгениниң баштайгы хүннериндеи эгелээш коллективтиг пропагандист, агитатор болгаш организакчы болур ролюн алдарлыы-биле күүседип келген. Большевик парлалга Ленин — Сталинның бүгүдеге тиилелгелиг идеязын ажылчы чоннуң ортузунга нептередир талазы-биле улуг рольдиг болуп келген. Хаан чазаан, помещиктерни, капиталистерни дүжүрер дээш пролетариаттың демиселин организастап, Октябрь революциязы тиилээн соонда бистиң чүртүвуска социализмниң тургузуушкуну дээш демиселге ажылчы чонну мобилизастап келген.

Ада-чүрттүң Улуг дайынының чылдарында большевик парлалга массаны совет патриотизмниң, улустарның сталинчы эп-найыралының ёзузунга кижизидип, совет кижилерни маадырлыг чоруктарже мобилизастап келген.

Дайын сөөлүндеги үеде ажылчы чонну коммунизм тургузуушкунунуң улуг программазын күүседиринче мобилизастап келген. Большевик парлалганың төөгүзү бистиң партиявыстың, ооң маадырлыг демиселиниң төөгүзүнден чардынмас. «Парлалга хүн санында эвес, а шак санында өзер ужурлуг, ол бистиң партияның эң чидиг болгаш эң күштүг чепсээ» болур дугайында эш Сталинның өөредиин бистиң большевик парлалгавыс алдарлыы-биле күүседип келген.

Бистиң парлалгавыс массага марксизм-ленинизмниң идеязын нептередип турар. Коммунизмниң тудуушкунунуң улуг сорулгазын боттандырар дээш, бүгү делегейге тайбыңны быжыглаар дээш демисежип турар. Бедик идеялыг, принципиалдыг, шынчы болуру-биле бистиң парлалгавыс бүгү совет улустун ынакшылын чаалап алган болгаш буржуаз парлалгадан ооң-биле ханы ылгалдыг.

Тайбың тургузукчу күш-ажылынга совет улус кончуг улуг тиилелгелерни чедип алган. Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкинниг күүседткен. Улус ажыл-агыйының кол адыры болур социалистиг индустрия талазы-биле беш чылдың планын дөрт чыл үш ай иштинде күүседткен. Ол улуг тиилелгени совет улус бистиң тиилелгеривистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы — коммунистерниң улуг партиязының, улуг башкы эш Сталинның удуртулгазы-биле чедип алган.

Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын чедиишкинниг күүседткен дугайында пропагандалаары бистиң парлалгавыстың бир кол сорулгазы. Дайын сөөлүндеги сталинчы беш чылдың планын күүседткениниң түннелин пропагандалаары коммунистиг тургузуушкунунуң чаа сорулгаларын боттандырары-биле үзүлбес харылзаалыг болур ужурлуг.

Бистиң чүртүвус канчаар-даа аажок улуг көдүрлүүшкүннүң үезинде туруп турар. Тайбың тургузукчу күш-ажылын чорудуп турар бистиң чүртүвус улус ажыл-агыйының бүгү адырларын хөгжүдүп, коммунизмниң улуг тудугларын — Куйбышевтиң, Сталинградтың, Каховканың суг күжү-биле ажылдаар электростанцияларының болгаш Кол Туркмен, Мурнуу-Украин, Соңгу-Крым болгаш Волга-Доннуң каналдарының тудуушкунун чорудуп турар.

Социалистиг көдээ ажыл-агый база-ла улуг көдүрлүүшкүнде туруп турар. Дайын сөөлүндеги беш чылдың чылдарында колхозтарның ниити ажыл-агыйы улам-на быжыкан, көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг баазазы өскен. Беш чылдың иштинде тараа культураларының тарылга шөлү 20 ажыг хуу өскен. Тараанның бүгү дүжүдүнүң талазы-биле дайын мурнундагы деңнелден 345 миллион пуд хөйну ажаап алган. Көдээ ажыл-агый талазы-биле бистиң область база биче эвес чедиишкиннерчи чеьдип алган. Эрткен чылын Бии-Хем районнуң Кочетов аттыг болгаш «Искра», Каа-Хем районнуң «Октябрь 14 чыл ою», Таңды районнуң «Кызыл партизан», Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылының хостуу» колхозтар бедик дүжүттү алганнар. Областың бүгү көдээ чонунуң 62 хуузу коллективтиг ажыл-агыйда катыжып алган тайбың күш-ажылын чорудуп турар.

Большевик партияның хүн бүрүде сагыш салып турары-биле областың 8 районнары боттары солуннарлыг болуп турар. Ооң иштинде Чөөн-Хемчик районнуң «Ленинчи орук» солун бо чылдың май 5-те бодунуң он чыл болган ою демдеглеп эртирер.

Социалистиг чарышты чоннуң ортузунга калбаргтыр, Ленин — Сталинның идеязын нептередир талазы-биле областың болгаш районнарның солуннары большевик партияга улуг дузаны көргүзүп турар.

Капитализмден коммунизмче шилчилгениң үезинде массаны тодаргай чижектерни көргүзүп тургаш кижизидери кол сорулга болуруп Ленин баш бурунгаар көрген. Парлалганың сорулгазының дугайында улуг Ленинниң айтыышкынын хөгжүтпүшаан, эш Сталин партияның болгаш күрүвениң тургузуушкунунуң херээнге парлалганың улуг ужур дузазын айыткан.

Область солуннарының чугула сорулгазы болза, партия организациялары улус ажыл-агыйының 1951 чылдагы планнарын күүседиринче ажылчы чонну мобилизастаар ажылынга дузалаары болур.

Бистиң парлалгавыс—Ленин—Сталинның партиязының удуртулгазы-биле совет улустуң чеьдип алган төөгүлүг тиилелгелерин, совет күрүнеиң даштыкы тайбың политиказын, бүгү делегей байдалын, улус демократиязының чүрттарының, демократтыг Кыдат улус республиказының, Германияның демократтыг республиказының болгаш өске-даа демократтыг чүрттарның ажылчы чоннарының чедиишкиннерин тайылбырлаар, тайбың дээш, демократия, социализм дээш делегейниң бурунгаар депшилгелиг кижилериниң демиселин чырыдар, колхозчуларның, МТС-терниң болгаш совхозтарның, бүдүрүлгелер болгаш албан черлериниң ажылдакчыларының социалистиг медерелин бедидип тургаш, кижилерниң медерелинде феодализмниң болгаш капитализмниң артыышкыннары-биле демисежир ужурлуг.

Ажылчы чоннарны коммунистиг өзуга кижизидериниң айтырыгларын, большевик партияның теориязының болгаш төөгүзүнүң айтырыгларын, ленинчи-сталинчы национал политиканы солуннарның арыннарынга калбаа-биле чырыдарын чеьдип алыр.

Солуннарның идеялыг болгаш литературалыг деңнелин бедидери чугула. Калбак ажылчы чон массалар-биле солуннарның харылзаазын калбартыр. Партия, совет, комсомол, профэвиилел болгаш ажыл-агый органнарының ажылында четпестерниң большевикчи шүгүмчүлелин болгаш бот-шүгүмчүлелин, ол четпестерни чайладырының аргаларын солуннарның арыннарынга үргүлчү чырыдып турар ужурлуг.

Большевик парлалга делегейниң бүгү депшилгелиг парлалгазының бажында турар. Большевик парлалга Ленин — Сталинның улуг идеязының тугун бедии-биле көдүрүп алган чоруп турар.

Чүрттүң ховуларында

Алма-ата областың колхозтары чигир свёклазы тарыыр планын апрель 28-те республикада бир дугаарында күүседткен. Эрткен чыл-биле деңнээрге бо чылын тарылганың хуусаазын беш хонун кызырган.

Смоленск областың колхозтары лён тарылгазынче кирипкен. Тарылганы эки болбаазырадып кылган черде чорудуп турар. Области аът болгаш трактор паркалары калбарган.

Таджикистанның колхозтары каучук үндүрүп алыр гваюль деп үнелиг үнүш тарылгазының планын күүседткен. Ол культураны Куляб областың Гиссар шынаазында беш районнарда бо чылын бир-ле дугаар тарып турар.

Татарияга үргүлчү чаьстаашкыннар болган соонда чылыг агаар доктаап турупкан. Республиканың колхозтары чазын чажып тарыыр кызыл-тастың шөлүн дыка калбартып турар. Ол чугула культураның баштайгы үс муң гектарын тарып каапкан.

Херсон областың колхозтарының ховуларында тараан хлопчатниктер чечектелип, баш дыртып үнүп келген. Эрте тараан участоктарда үнүштерни ажаап карактаарынче кирипкен. Мурнуу районнарның колхозтары болгаш совхозтары ийи-үш хонуктан хлопчатниктерни тускай механизмнер-биле болбаазырадып ажылдаарынче массалыы-биле кириптер.

Днепропетровский областың колхозтары күзүн чажып тараан культураларның поктуг үнүштерин бо чылын калбаа-биле арыглап аштаар ажылды чорудуп турар. Котовский районнуң тараажылары кыска үениң иштинде бүгү тарылгазының дөртүн үш хуузун поктуг үнүштерден арыглап алган.

(СЭТА).

Ажылчы чоннар чаа чээшкинге найыралдыг бижидилгези-биле Төрээн чүртүнга болгаш Ленин — Сталинның партиязынга ынакшылдыын болгаш бердингенин көргүзүп турар

☆ ☆ ☆

Коммунизмниң улуг тудугларынга бистиң салыышкынывыс

Тыва алдын трестизиниң ажылчын, албан хаакчыттары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне чээшкинин үндүрер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын изии-биле уткуп алган.

Трестиниң кол инженери эш Коссов митингге бир дугаарында сөс алгаш мынча дээн: Күрүне чээшкиннери болза, немец-фашистиг эжелекчилериниң бистиң чүртүвуска таварыштырган үрегдел когаралдарын катап тургузарынга улуг дузаны чедиргеи. Ам бистиң чүртүвус коммунизмниң канчаар-даа аажок улуг тудугларын боттандырып турар. Күрүне чээшкининге бистиң бижидип турар рубльдеривис болза, коммунизмниң улуг тудугларынга бистиң салыышкынывыс болур. Ынчангаш мен шалыңымның 170 хуузун күрүне чээшкининге салбышаан, өске эш-өөрлер мээң үлегеримни эдерерин кыйгырдым.

Стахановчу шофёр эш Казачков сөс алгаш мынча деп чугаалаан:

—Бистиң транспорт конторавыс сөөлгү чылдарның иштинде элээн хөй чаа станоктарны алган. Бистиң гаражывыста кайы-даа даштыкы чүрттарның марказындан артык мөзү-шынарлыг совет станоктар бар. Мен бистиң алдарлыг Төрээн чүртүвус улам-на күчүлүг шыырак болзун дээш айда алыр шалыңымны чүс хуу күрүне чээшкининге бижидер тур мен.

Ооң дараазында сөс ап чүве чугаалаан аныяк ажылчын эш Никулин, комсомолчу эш Кочнева болгаш өскелер-даа совет кижилериң чыргалдыг, аас-кежиктиг чүртталгазы дээш улуг сагыш салып турар совет чазакка, большевик партияга, улуг башкы Сталинга өөрүп четиргенин илереттишаан, боттарының шалыңының 100—150 хуузун күрүне чээшкининге бижиткеннер.

Г. МЯСИЩЕВ.

Бистиң Төрээн чүртүвус улам-на байлак болгаш күчүлүг турзун!

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК, (Телефон-биле). ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне чээшкинин үндүрер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын Кызыл-Мажалык МТС-тиң ажылчын, албан хаакчыттарының коллективи бедик патриотчу көдүрлүүшкүн-биле уткуп алган.

МТС-тиң механик-контрольёру эш Марочкин митингге бир дугаарында сөс ап чүве чугаалаан, мынча дээн:

—Эрткен чылдагы күрүне чээшкини бистиң Төрээн чүртүвустун улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге улуг дузаны чедирген. Ынчаарга бо чылдың күрүне чээшкини бистиң улус ажыл-агыйывыстың улам ыңай хөгжүдеринге, эң ылаңгыя коммунизмниң улуг тудугларын чедиишкиннинг боттандырарынга улуг рольди ойнаар. Мен бодум бүдүн-чартык айның ажыл төлевирин бижитпишаан, өске эш-өөрлер мээң үлегеримни эдерерин кыйгырып тур мен — дээн.

Ооң дараазында участок механиги эш И. Огурцов, тудуг ажылчыны Х. Хуускаал олар база бүдүн-чартык айның ажыл төлевирлерин бижиткеннер. Оон арткан ажылчын, албан хаакчыттар бүрүзү шупту ажыл төлевириниң 125 хуузундан өрү бижиткеннер.

СААКПАН.

Күш-ажылчы рубливисти күрүнеге

Кызылдың электри станциязының ажылчыннары, албан хаакчыттары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне чээшкинин үндүрер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын май 3-те кежээкиниң 8 шакта радио дамчыштыр дыңнаан, күрүне чээшкининге бижидилге же эгелеп кирипкеннер.

Митингге бир дугаарында электри цехиниң начальниги эш Кудряшев сөс алгаш мынча деп чугаалаан:

—Совет күрүненің тургузукчу тайбың күш-ажылында кайгамчыктыг чедиишкиннерниң дугайында медээлерни радио биске хүн-бүрүде дыңнадып турар-дыр. Бистиң чүртүвуста коммунизмниң канчаар-даа аажок улуг тудугларының программазы боттанып турар тур. Ол бистиң совет кижилерни канчаар-даа аажок өөртүп, чоргаарландырып турар. Ынчангаш мен күрүне чээшкининге айда алыр шалыңымның чижээнден куду эвес түңнү бижидер мен. Өске эштер оон куду эвеске бижидерин кыйгырып тур мен.

Ол митингге чүве чугаалаан эштер кочегар Чогуров, машина цехиниң начальниги Моношин, кол бухгальтер Литвинова, смена инженери Шамойко, электромонтер Петров болгаш өскелер-даа боттарының бай шыдалдыг эки чүрттталгазының дугайында совет чазакка, большевик партияга өөрүп четиргенин илереттишаан, кижи бүрүзү күрүне чээшкининге ай шалыңындан ажыр бижиткилээр бис деп чугаалааш бижидилгеже кирипкен. Бижидилгениң баштайгы шагында коллективтиң бүгү ажылчын, албан хаакчыттарының 80 ажыг хуузу бижидилгени дооскан.

И. ЧОРБАЕВ.

Бистиң амыдыралывыс улам-на чечектелзин дээш

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне чээшкинин үндүрер дугайында совет чазактың доктаалын май 3-түң кежээзинде радио дамчыштыр митинги хуралдың кырынга дыңнаан Кызылдың ыяш заводунуң коллективи бедик патриотчу көдүрлүүшкүн-биле чээшкин бижидилгезинге кирипкеннер.

Бир дугаарында заводта партия эге организациязының секретари эш Кобяков сөс алгаш мынча дээн:

—Чазактың бо доктаалы бистиң совет кижилерни чаа-чаа патриотчу күш-ажылче сорук киирип турар тур. Мен ол доктаалды канчаар-даа аажок өөрүш-күлүүм-биле хүлээп ап турар мен, чүге дээрге бо чээшкин болза, бистиң совет кижилериң амыдырал чүрттталгазын улам-на сайзырадыр сорулганы салып турар. Ынчангаш мен күрүне чээшкининге бүдүн чартык айның шалыңын бижитпишаан, өске эш-өөрлер ол чижектен куду эвеске бижидери чугаа чок деп бүзүреп турар мен.

Ооң дараазында ыяш дилер салбырның бригадири эш Хлебников, дарган Манаенко, чазаныкчы Кулаков, механик Витаев болгаш өске-даа хөй эштер сөс ап чүве чугаалаан кижи бүрүзү шупту чээшкинге ай шалыңындан ажыр бижиткеннер.

Бедик патриотчу күзел-биле сорук кирген заводтуң ажылчыннарының, албан хаакчыттарының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының 60 ажыг хуузу баштайгы шакта-ла бижидилгени дооскан. Бижидилге ам-даа үргүлчүлеп турар.

И. ЧЫРГАЛАН.

Бистиң областың ажылчы чоннары Май бирни чер бүрүзүнге байырлап эртирген

☆ ☆ ☆

Улуг-Хем район

ШАГААН-АРЫГ, (Телефон-биле). Делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил катыжыышкынының хүнү, бүгү чүрттарның ажылчыннарының акыдүмалышкызының хүнү — Май 1-зин Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннары калбаа-биле демдеглеп эртерген.

Апрель 30-де районнуң культура бажыңынга партия, совет болгаш хөй ниити организацияларының активчилери-биле катышкан байырлыг уткулга хуралы болган. Аңаа ВКП(б) райкомунуң секретари эш С. Е. Верзилин илеткел кылган. Хуралдың киржикчилери улуг башкы Сталинга чорудар чагааны канчаар-даа аажок бедик көдүрлүүшкүн-биле хүлээп алган. Хурал соонда районнуң культура бажыңының боттывынгыр уран чүүл бөлүмүнүң киржикчилери улуг концерт көргүскен.

Май 1-ниң эртенинде 1200 ажыг кижи киржикчилиг митинги болган соонда спорттуң янзы-бүрү маргылдаалары болган.

М. БУГАЛДАЙ.

Бии-Хем район

ТУРАН, (Телефон-биле). Апрель 30-ниң кежээзинде Туранның культура бажыңынга дөрт үс ажыг кижи уткулга хуралынга чыглып келген. Хуралдың киржикчилери Май 1-ниң дугайында илеткелди канчаар-даа аажок кичээнгейлии-биле дыңнааннар. Хурал соонда улуг концерт болган.

Май 1-ниң эртенинде школаларга уруглар утренниктери болган. Митинги эткен соонда спорт, күш-культураның маргылдаалары болган.

Май 1 болгаш 2 хүннеринде районнуң колхозтары ховуларже массалыг үнүүшкүннер кылган. Ол хүннерде «Победа» колхоз 200 гектар черни андарган. Ол ышкаш «Красный пахарь» колхоз ховуларже кирипкен.

М. МАМОНОВ.

Кызыл хоорай

Кызыл хоорайга Май 1-де ажылчы чоннарын улуг чыскаалы болуп эртген.

ЧУРУКТА: Чыскаалчыларның индир баары-биле эртип турары.

Чөөн-Хемчик район

ЧАДААНА, (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң ажылчы чоннары Май 1-ин күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүн-биле демдеглеп эртирген. Апрель 30-де районнуң культура бажыңынга 300 ажыг кижи киржикчилиг уткулга хуралы болган. Аңаа ВКП(б) райкомунуң секретари эш С. Д. Прокуратов илеткел кылган.

Май 1-ниң эртенинде хөй кижи киржикчилиг митинги болган соонда күш-культураның янзы-бүрү маргылдаалары болган.

Май 2-де районнуң албан организация черлериниң тус-тус коллективтери колхозтарга барып шеф ажылдары кылган.

Май 1-зин таварыштыр Сталин аттыг колхоз, «Октябрь 30 чыл ою», «Искра» болгаш Жданов аттыг колхозтар кызыл-тасты чажарын дооскан. Тарылга кампаниязын кыска хуусаа иштинде бедик шынарлыг доозар дээш районнуң тараажылары идепкейлиг ажылдап турар.

А. БИЧЕ-ООЛ.

Чаа-Хөл район

ЧАА-ХӨЛ, (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң ажылчы чоннары Май 1-зин бедик көдүрлүүшкүн-биле демдеглеп эртирген. Май 1-ни уткаан байырлыг уткулга хуралдары колхозтарга болгаш сумуларга апрель 28,29 болгаш 30 хүннеринде болуп эрткилээн.

Район төвүнге апрель 30-де болган байырлыг уткулга хуралынга районнуң партия, совет болгаш хөй ниити организацияларының активчилери 250 ажыг кижи киришкен. Аңаа ВКП(б) райкомунуң секретари эш Н. Е. Фетисов

Май 1-ниң эртенинде митинги болган соонда спорттуң янзы-бүрү маргылдаалары болгаш массалыг оюннар болган.

Май 2-де район төвүнүң чүрттакчылары болгаш ажылчын, албан хаакчыттары боттарының шефке алган колхозтарынга барып ажылдап хүнзээннер.

Хүлээлгезин күүседип турар

Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чыл ою» көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннары мал кыштагладыышкынын үлегерлиг эртирер, малдың чаш төлүн менди камгалап алыр талазы-биле боттарынга алган хүлээлгелерин чедиишкиннинг күүседип турар.

Колхозтуң малчыннары малдың одар-белчиирин эки таарыштырганы-биле ниитиниң малы чаңгыс-даа баш хорамча чок, эки деңгилделиг кыштаан. илеткел кылган.

Ам артельдиң малының төрүүшкүнү үргүлчүлеп турар. Колхозтуң хойжу малчыннары Кара-Сал 172 хойларның 172 хураганнарын, М. Мөңге 150 хойларның 156 хураганнарын, Имер-оол 28 хойларның 32 хураганнарын, О. Маңнай 160 өшкүлерниң 160 анайларын четче камгалап алган.

Парлалга—коммунизм дээш демиселде партиянын чидиг чепсээ

Үжен тос чыл бурунгаар, 1912 чылдың майның 5-те, революстуг шимчээшкинниң чаа көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга, В. И Ленинниң айтыышкынын ёзугаар, эш Сталинның инициативазыбиле тургустунган, большевикчи «Правда» төрүтүнген.

Бир дугаар номерниң редакция чүүлүнге эш Сталин «Правданың» мурнунга—бистиң партияның идеяларының сообиле ажылчын шимчээшкининиң оруун чырыдар, ажылчын аңгының өскүүктериниң болгаш дайзыннарының дугайында шынчы чорукту ажылчыннарның ортузунга нептередир, ажылчынның хөрөөниң эрге-ажыктарын камгалаарынга туржур сорулганы салган. Ол хүндүлүг сорулганы күүсеткишаан, «Правда» бодунуң төрүтүнгениниң баштайгы хүннеринден эгелээш бистиң партияның идеяларының, капитализмниң кинчизинден ажылчын аңгыны хостаарының идеяларының, коммунизмни тургузарының бедик идеяларының тук тудукчузу апарган, «Правда» болза, шыныг херек дээш тулчуушкунче ажылчын аңгыны кыйгырган, большевикчи шынчы чорук-тун оттуг сөстерин массага чедирген.

1912 чылда «Правданың» ажыл-чорудулгазын эш Сталин 1917 чылда большевизмниң тиилелгезинге фундамент салыышкыны деп адаан. Солун болза, империалистиг дайынның чылдарында интернационализмниң тугунга шынчы болуп арткан, Октябрь революциязының чылдарында большевик партияның ядрозу болган революстуг шынчы-ажылчыннарның бүдүн салгалын кижизиткен.

«Правданың» төрүтүнгениниң хүнү массалыг большевикчи парлалганың төрүтүнгениниң, ооң чаңчыкан байырлалының хүнү апарган.

Бистиң партияның генийлиг үндезилекчилери, большевик партияның организакчылары—Ленин болгаш Сталин, ооң үндезиннерин салбышаан, массаның коллективтиг пропагандизи, агитатору болгаш организакчызы болур, партияның чидиг болгаш күштүг чепсээ, улусту идеология талазы-биле кижизидериниң, массалар-биле партияның организастыг болгаш идейлиг харылзаазының күчүлүг чепсээ болуп бараан болур, шак ындыг парлалганы тургузарының дугайын бодап чорааннар.

Большевик парлалга Ленин—Сталинның херөө дээш демиселге өскен болгаш быжыккан. Делегейде бир дугаар Совет күрүнени тургузарынга болгаш быжыглаарынга парлалганың алдар-хавыяазы канчаар-даа аажок улуг. Бистиң парлалгавыс социализм дээш демиселге массаны организастаар талазы-биле партияга дузалаан. Большевик парлалга Ада-чурттуң улуг дайынының чылдарында немец-фашистиг эжелекчилерни көөр хөөнү чок хорадаашкынныг сагыш сеткилди бистиң улуска сорук киирикчизи коңга ышкаш оттурган, совет патриотизмни хайныктырган, улустарның найыралын быжыглаан, фронтуга дузалаарынче массаны көдүрген, бистиң шынныг херөөвистиң тиилелгезинге идегелди сиңниктирген. Дайын сөөлүндеги үеде парлалга чаа сталинчы беш чыл планын делгеренгейи-биле пропагандалаарын калбарткан, чарышты организастап, үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның эки кижилериниң дуржулгазын могаг-шылаг чок пропагандалап турар.

Большевик парлалганың хүнү бо чылын социалистиг Төрөөн чурттуң бүгү делегей төөгүлүг чаа тиилелгелериниң байдалдарында демдеглетинип турар. Совет улус коммунистиг партияның удуртулазы-биле, улуг Сталинның башталгазы-биле дайын сөөлүндеги беш чылдың планнарын долдур болгаш ажыр күүсеткен. Бистиң чуртувус улус ажыл-агыйының бүгү-ле кол-кол адырларының талазы-биле дайын мурнунуң деңнелин чүгле четкен эвес, харын ону ашкан.

Бистиң Төрөөн чуртувустуң улус ажыл-агыйының болгаш культуразының бүгү адырларының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүнче, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай чоруунуң чайгылыш чок бедидилгезинче угланган Ленин—Сталинның партиязының политиказы кайгамчыктыг түңнелдер биле алдаржаан. Совет улустуң мораль-политиктиг чаңгыс-эви улам-на быжыг апарган, бистиң Төрөөн чуртувустуң улустарының улуг эп-найыралы улам-на күштүү-биле быжыга берген. Коммунизм болгаш улус чаңгыс аай күчүлүг күш кылдыр катышкан.

Коммунистиг партия совет ниитилелдиң шимчээшкинин коммунизмче башкарып, ол улуг сорулгага бистиң бүгү-ле ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунувусту чагыртып турар.

Социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунун доозарының болгаш коммунизмче чоорту шилчииринiң үезинде ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгези, удуртур кадырларны болгаш бүгү улусту ленинизмниң ёзузунга, амыдыралчы совет патриотизмниң ёзузунга кижизидери онза чугула ужур дузалыг болуп турар.

Большевик парлалганың хүлээлгези—марксизм-ленинизмниң идеяларын могаг-шылаг чок пропагандалаар, ажылчы чоннарның коммунистиг кижизидилгезинче, оларның идепкейлиг болгаш медерелдиг чоруун бедидеринче угланган чаагай ажылга идепкейлиг киржири болур. Парлалга болза, бистиң каадырларывыстың идея талазы-биле каңналып быжыгарынга дузалаар хүлээлгелиг. Марксисчи-ленинчи теория болза, болуп турар болуушкуннарны шын билириниң талазы-биле каадырларны чепсеглеп, ориентировкаларның күжүн, бодунга идегээр чорукту, перспективаны, болуушкуннарны баш бурунгаар көрүп шыдаар арганы болгаш орукта таваржып турар кандыг-даа бергелерни дидими-биле ажып тиилээр арганы практиктерге берип турар.

Бүгү идеологтуг ажылдарның деңнелин бедидериниң, социалистиг культураның, совет эртемниң, техниканың, литератураның болгаш уран-чүүлдүң улам ыңайгы хөгжүлдезиниң айтырыглары бистиң парлалгавыстың кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг. Парлалганың хүлээлгези—Совет улустуң сагыш-сеткил талазы-биле сонуургалдарын камгалаарынга үргүлчү туржуру, идеялыг чоруктуң тугун, большевикчи партийжи болгаш принципиальдыг чорукту бедик тудары, буржуаз идеологияның бүгү-ле чорудулгалары-биле чаптылган буржуаз культураның мурнунга чүдүүр чорук-биле, кижилерниң медерелинде капитализмниң артынчылары-биле демисежири болур ужурлуг.

Ажыл-агый тургузуушкунунуң айтырыгларын чырыдар талазы-биле, социалистиг чарышты болгаш стахановчу шимчээшкинни калбартыр талазы-биле большевик парлалганың сорулгалары улуг. Ам социалистиг экономиканың хөгжүлдезин дүргедедириниң коммунизмче бистиң шимчээшкинивистиң темпилери хамааржыр төлээде, экономиканың айтырыгларынче парлалганың кичээнгейи улам угланган турар ужурлуг.

Коммунизмниң тиилелгелери дээш демиселге совет улустуң илередип турары ышкаш шак ындыг улуг күш-ажылчы маадырлыг чорукту кижи төрелгетенниң төөгүзү кажан-даа билбээн. Коммунистиг тургузуушкуннуң кол аргазы болуп турар чарыш болза, хоорайның болгаш көдээниң бүгү ажыл ишчилерин хаара туткан. Массаларның чогаадыкчы инициативазы өзүп, чогаадыкчыларның хүрээлеңи көвүдеп, ажылчы чоннарның улам-на чаа-чаа патриоттуг эгелээшкиннери төрүтүнүп турар. Ол болза, парлалга ажылдакчыларының харыысалгазын бедидип, бистиң хөгжүлдевисте тыптып турар бүгү-ле чаа чүүлдерни дидими-биле деткиирин, оларга хүлээндирип турар. Социалистиг чарышты калбартырының талазы-биле большевик парлалганың организакчы ролью соксаал чок өзер ужурлуг.

Эш Сталин «Чарыш болгаш массаның күш-ажылчы көдүрлүүшкүнү» деп чүүлүнге парлалга болза, миллион-миллион кижилерниң чарыжының ханы ужур утказын көргүзер, **«массалар боттары** чарышты **канчаар** чорудуп турарының байдалын, чарышты боттандырбышаан, база керээлерни биживишаан, ажылчыннарның миллион-миллион массалары **чүткүп, сагыш салып** турарының байдалын, ажылчыннарның массалары чарыштың херээн **боттарының шуут, төрээн херөө** деп санап турарының байдалын көргүзер ужурлуг» деп айыткан (Чогаалдар, том 12, арын 111).

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери дээш демисел болза, кажан-даа парлалганың кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг, чүге дээрге, эчизинде барып күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткениниң ийи системаның—капитализмниң системазының болгаш социализмниң системазының канчаар-даа аажок улуг чарыжынга бистиң тиилелгевис хамааржыр.

Парлалганың сорулгазы—бедик дүжүт дээш, ниитиниң продуктулуг мал ажылының хөгжүлдези дээш, бойдусту чаартырының сталинчы планының күүселдези дээш, чоңга аъш-чемниң элбекшилин болгаш үлетпүрге чиг-этти тургузары дээш көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының чарыжын баштаары болур.

Бистиң парлалгавыстың ажылының кол аргазы болза, большевикчи шүүмчүлел болгаш бот-шүүмчүлел болуп турар. Эш Сталинның өөредип турары болза: «Бистиң ажылывыста четпестерни болгаш алдагдалдарны большевиктерге тааржыры ышкаш ажык болгаш ак-сеткилдиг демдеглевес, база илеретпес болза, бодувустуң бурунгаар баар оруувусту туглап турарывыс ол. Ынчаарга бис бурунгаар шимчээрин күзээр бис. Черле ынчангаш бурунгаар шимчээрин күзээр бис, ак-сеткилдиг болгаш революстуг бот-шүүмчүлелди боттарывыстың чугула сорулгаларывыстың бирээзи кылдыр тургузар ужурлуг бис. Бо чокка бурунгаар шимчээшкин чок. Бо чокка хөгжүлде чок» (Чогаалдар, том 10, арын 331).

Бистиң улуг баштыңчывыстың ол айтыышкынының дугайын большевик парлалганың ажылдакчылары чаңгыс минутада-даа утпас ужурлуг. Оларның хүлээлгези—партия, совет, профэвилел, ажыл-агый организацияларының ажылында четпестерниң дугайында чидиг, принципиальдыг шүүмчүлелди арынчыр барымдалавайн дидим калбартыры, кандыг-даа сорулгаларны шиитпирлээринге бергелерни ажыр тиилээриниң оруктарын айтыры болур. Шүүмчүлелди дуй базар, азы ону чаап кааптар дээр янзы-бүрү оралдажыышкыннарны коммунизм тургузуушкунунга шаптык кадып турар, партияга удур херек деп көөр херек.

Большевик парлалганың күжү—партияның удуртулгазында, масса-биле быжыг, доктаамал харылзаалыында. Ынчаарга ол харылзаа солуннарга ажылчыннарның, колхозчуларның, интеллигенцияның калбак киржилгезин хаара тудары-биле чеңдип алдынар. Ажылчын болгаш көдээ корреспонденттер, бижикчилер активи ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң айтырыгларын ханы болгаш бүгү талалыг чырыдар, четпестерни илередир, бюрократизм-биле демисежир талазы-биле солунга дузалап турар. Бижикчилерниң активи—солуннуң чөленгиижи. Эгелекчилерниң байлактыг дуржулгазын дамчыдарынга солуннуң индирин оларга хандырбышаан, бүдүрүлгениң, эртемниң болгаш техниканың эгелекчилери биле мурнакчы кижилер биле харылзааны быжыдары онза чугула.

Бистиң амыдыралывыстан тыптып үнүп турар чаа болуушкуннарның дугайында, чер-черде херектиң байдалының дугайында янзы-бүрү талалыг информацияларның үнелеп четпес үндезини болза, солунга келип турар чагаалар болур. Ол чагаалар солуннуң тематиказын байыдып, чугула сорулгаларны күүседир—бүгү-ле чаа, депшилгелиг, мурнакчы чүүлдерни хүн-бүрү дет киир болгаш көргүзер талазы-биле солунга дузалап, адаандан өрү шүүмчүлелди болгаш бот-шүүмчүлелди калбартырынга дузалап турар. Чагааларга дыннаңгыр, кичээнгейлиг болуру—большевик парлалганың соңгаарлатынмас хоойлузу болур.

Бедик идеялыг чорук, партийжи чорук, улус биле чарылбас харылзаа, шынчы чорук—большевик, ёзулуг хостуг парлалганың онза ылгалдыг шынары болур.

Капиталистиг чурттарда солуннар болгаш сеткүүлдер — буржуазияның канчаар-даа аажок хөй ажык-кончааны киирип алырынга ажыглап турар бүдүрүлге болур. Американың барык-ла бүгү парлалгазы улуг-улуг капиталистиг монополияларның хөй эвес бөлүктериниң холунда туруп турар. Үндезининдеи мегечи, сатыныкчы буржуаз парлалга улус массага хоралыг болгаш өжээнниг, ол болза, капиталистерниң эрге-ажыын камгалаарынга бүрүнү-биле туржып турар болгаш капиталистерниң күткээзи биле чаа дайын кыпсыкчыларының чепсээ болбушаан, Совет Эвилелин болгаш улус демократиязының чурттарын калчаалыы-биле нүүлдеп турар.

Большевик парлалга болза, совет улуска коммунизмче орукту чечээ Ленин — Сталинның улам-на тиилеп турар идеяларын тодаргай чырытпышаан, чүгле хүн бүрүде эвес, харын шак бүрүзүнде өзер ужурлуг.

Большевик парлалганың эрткен алдарлыг оруундан

1905 чылдың эгезинде Россияның пролетариадының революсчу көдүрлүүшкүнү бүгү чуртка калбарган. Эконом талазы-биле негелделиг ажыл соксадыышкыннары политиктиг утка шынарлыг болу берген болгаш тус-тус бүдүрүлгелериниң ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны бүгү ниитинии болуп хуулуп турар апарган. Революсчу шимчээшкин көдүрлүп турган.

Массаны хаан чазаанга улур тулчуушкуннарга белеткээри-биле массалыг солун большевиктерге херек турган. Москвага чажыт типография организастаарын «Никитыч» деп чажыт аттыг эш М. В. Красинга РСДРП(б) дааскан. Красин өске большевиктер-биле ол ажылды кызымакайы-биле кылып эгелээн.

Оон удаваанда Бакудан чажыт ажылдакчыларның кол нуруузу чеңдип келген. Москваның бир улуг кудумчузу болур Леснаяда 55 дугаар бажыңга «Каландадзениң кавказ чимизин мөөнеп садар чери» деп бижик астына берген.

Ол садыгны чажыт ажылдакчы Силован Кабидзе эргелекчилеп турган. Садыг турган бажыңга Кабидзе кадайы, бичии уруу-биле кады чурттап турган, ынчаарга Иваново-Вознесенскиден келген чажыт ажылдакчы хөрөөжен кижи оларның «хөдели» болуп турган.

Чажыт типографияны кара-бажың чоотунга тургузарын шилип алган Ол кудумчуга шагдаалар дыка хөй чоруп турган. Ындыг чорук чажыт ажылдакчылардан хынамча серемчилелди улуу-биле негеп турган, ынчаза-даа сезиглээшкинден база камгалап турган.

Ам ынчаардагы ол типография 1905-1906 чылда турганы ышкаш ол хевээр туруп турар.

Кавказ чимизиниң мөөнеп садар садыының өрээлиниң ортузунда ыяш сандай кырында контора дептерлери чыткылаан. Контора иштинде чажыт ажылдакчы туруп алган кудумчуда шиимчээшкинни үргүлчү харагалзаан көрүп турган. Ооң чанында шил адаанда чимис аймааның бар чүүлдерин делгеп каан 7 ыяш хааржак чыткан. Ол хааржактар ийи каът ижинниг болган ужурунда чимис хөй кирбес болган ужурунда хөй чимис хереглетинмес.

1923 чылда ол типографияны катап тургузарының ажылын чоруткан. Ында парлаар машина турган кудук иштиндеи тывылган чүүлдерни делгээн. Делгелгеде хуудустар хемчээлинге деңнеп кескен саазыннар, типография будуу, өрүлге бабашкалары, типография будуу турган доскаарның чартыы бар.

Ханаларда типографияга чажыт ажылдап турган ажылчыннарның чурттары бар. Мында бо типографияга парлап үндүрүп турган РСДРП(б) ТК-ның төп органы «Рабочий» деп солуннуң 1, 2, 3, 4 дугаарларын болгаш «Бүгү хамаатыларга», «Эштер!» деп хөй-хөй арынныг үнүп турган фото хуудустарны делгеп көргүскен. «Рабочийниң» бир дугаары 1905 чылдың августа, ийи дугаары — сентябрьде, үжү — октябрьде, дөрттү — ол-ла айда үнген. Бо дугаарларга революстуң күчүлүг көдүрлүүшкүнүнден корткан хаан чазактың кажар аргаларын сойгалап илередип, массаларны серемчилелди дыңзыдарын кыйгырып, либеральдыг буржуазияның өскерликчи ролин илередип турган. Ажыл соксадыышкынныг демиселдиң эң-не көдүрлүүшкүннүг үезинде Төп Комитеттиң солунунга болгаш хуудустарынга ажылчыннарны боо-чепсекче кыйгырып турган.

Бажыңның ханазында ол үеде даштыкыга турган Владимир Ильич Ленинниң Төп Комитетке чагаазындан сөстерин бижээн: «Эргим эштер!, Рабочийниң» бир дугаарын алдым . . . Бо солун эки болуп турар-дыр. Чалгаарангыг эвес болгаш бөдүүн билдингир тайылбырның берге сорулгазы колдуунда шиитпирлетинген деп чүвеге идегеп болур. Тайылбырның аялгазында болгаш характеринде чаа чүве бар болуп турар. Чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, моон соңгаар чедиишкинниг болуурун сеткилдиң ханызындан күзеп байыр чедирдим!».

Бо-ла өрээлде 1903 чылдың төнчүзүнде эш Сталинның айтыышкыны-биле тургустунган Авлабарның чажыт типографиязының материалдарын делгеренгейи-биле көргүскен. Бо типографияга Кавказтың эвилел комитединиң органы «Пролетаритис брдзола» деп солунну парлап турган.

Прилавка артында шалада үт бар болгаш шаанда чимистиң куруг халржактары турган черде шала адаанче киреринiң чадазы бар. Бажыңның шалазының адаанда оңгарның ортузунда ханызы 2, 13 метр кудук бар. Ооң ханаларының бирээзинде узуну 1,42 метр, бедии 0,49 метр чавыс кирер эжикти кылган, ол эжиктеп чер адаанның типографиязынче кирер.

Типография бодунуң хемчээ 5 дөр. белчин метрден эвээш, Ында бут-биле базып ажылдадыр машина булунда будук кудар бир пуд доскаар турар, ханада өрүлге кылыр үжүктер кассалары бар. Ажыл үезинде хаалганы кудуктуң иштинде хаалгазы-биле дыгый хаап турган. Агаар киирер чер чок, агаар дыка берге, керосин лампазы кыпсып турган, лаа тудуп алган ажылдаар турган. Өрүкчүлер болгаш парлакчылар 3—4 шак болгаш-ла солужуп турган, чүге дээрге шыдажыр арга чок турган.

Леснаяда типография большевиктерниң чажыт техниказы ол хире уран эрганы чеңдип алганының тодаргай көргүзүү болуп турарын көргүзүп, күжүн-даа (кадыын-даа) амы-тынын-даа харамнанмайн РСДРП(б) ТК-ның улуска чалбыыштыг кыйгырыгларын парлап турган революстуң херөөнге кызыгаар чок бердингениниң болгаш эрестиг чоруктарының дугайын ол типография чугаалап турар.

Бо типография 1905 чылдың августан 1906 чылдың июльге чедир турган, ооң соонда өске черже шилчиткен.

В. АНАНЬИН.

„Ленинчи орук“ солуннуң 10 чыл болган ою

1941 чылдың май 5-те ТАРН ТК-ның доктаалы ёзугаар барыын 8 районнарның солуну «Ленинчи орук» солуннун бир дугаары Чадаанага үнген.

10 чылдың иштинде «Ленинчи орук» солун партияның болгаш чазактың шиитпирлерин боттандырар талазы-биле ажылчы чонну мобилизастаар ажылды улуу-биле чорудуп келген.

Ада-чурттуң дайынының чылдарында фронтуга материалдыг дузаламчы чыыр талазы-биле чоннуң ортузунга улуг организакчы ажылды чоруткан.

Солун бодунуң туруп келгени 10 чылының иштинде «Ленинчи орук» масса-биле харылзаазын калбарткан. Солуннуң бижикчи активи ам 68 кижи болуп турар, 1950 чылда бижикчилерден 820 чагааларны алган. Эштер Оолчукай, Очур-оол, Борбак, И. Конгар, Кызыл-оол, Тадаринов болгаш өскелердаа солуннуң идепкейлиг бижикчилери болур.

„Күрбанкычы“ солуннун чеден дугаары

Областың күрүне банкызының партия, комсомол, профэвилел организацияларының органы «Күрбанкычы» деп хана солуннуң баштайгы дугаары 1945 чылдың майда үнген. Оон бээр-ле хана солун өй-шаанда үргүлчү үнүп келген.

Ук хана солун коллективтиң көрүнчүү болуп турар. «Күрбанкычы» бодунуң үнүп турган дугаарларынга социалистиг чарышты, ажылдакчыларның политиктиг болгаш техниктиг өөредилгезин, коллективтиң ажылчы чон ортузунга чорудуп турган агитация ажылын болгаш коллективте күш-ажылдың сагылга чурумун үргүлчү көргүзүп келген.

Ооң-биле чергелештир хөй-ниити организацияларының ажылында чедиишкиннерни, дуржулгаларны нептередир, бар четпестерни илередип, ону чайладыр аргаларны айтыш бээр талазы-биле улуг ажылды кылган.

Кызыл хоорайның хана солуннарының көрүлдезинге «Күрбанкычы» солун бир дугаар черни эжелээш, бир дугаар шаңналды алган.

Хана солуннуң 1951 чылдың май 1-зинге болгаш большевик парлалганың хүнүнге үткуштур бо чылдағы 8 дугаарын, ынчаарга үнүп эгелээнден бээр 70 дугаарын үндүрген.

М. СИРОТИН.

Стахановчуларның саны көвүдеп турар

Кызылдың автотранспорт конторазында элээн хөй чолаачылар болгаш машина септелгезиниң ажылчыннарының күш ажылының бүдүрүкчүлүү өскен болгаш стахановчуларның саны көвүдээн.

Коллективте 47 ажылчыннарны стахановчулар кылдыр, 37 кижини мурнакчылар кылдыр бадылаан. Оларның аразында «РСФСР-ниң Автомобиль транспорт Министерствозунуң отличниктери» деп демдек-биле шаңнаткан фрезер Савинцев, токарь Ким, чолаачылар Кара-ашак, Потылицын олар кыбар чаар материалдарны кончуг камнап турарлар.

Машинаны капитал септелгеге киирбейн тургаш 100 муң километрни эртер деп хүлээлге алган дыка хөй чолаачылар ол хүлээлгезин бүрүн күүседип турарлар. Оларның аразында чолаачылар Седен, Бухтуев, Баву, Курочкин болгаш өскелер-даа бар.

Оон ыңай чолаачылар Комбуй-оол, Суханосов, Сенокосов олар машиналарын кончуг камныг болгаш септелгеге киирбейн эдилээнинден ниитизи-биле 45 муң рубльди камнап алганнар.

Автотранспорт конторазының мотор цехиниң мотористери апрель айда 27 моторларны септеп алган болгаш мурнакчы мотористер Сорокин, Баранов, Казанцев олар үлүг нормазын хүннүңне 180-ден 200 хуу чедир күүседип турганнар.

А. КИЛИН.

Башкы бүрүзү культармейжи болур

Совет башкы чугле бичии уругларны кижизидеринге активчи болур эвес, ооң-биле кады чурттуң күрүне болгаш ниитилел амыдыралынга база мурнакчы киришкен турар ужурлуг.

Башкыларның аразында ол хүлээлгелерин ак-сеткилдиг боттандырарынга мурнакчы киржип, аныяк Тыва областың чечектелиишкининиң херээ дээш чүткүлдүг ажылдап турарлар бисте хөй. Чоннуң культуразын, билиин бедидеринге угланган ажылдар улам калбарып турар. Улуг-Хем районда башкы В. Түмен-оол эрткен чылын 85 кижини, Каа-Хемниң Белбейде башкы Б. Бадарчы 23 кижини, Сүт-Хөлдүң Бора-Тайгада башкы О. Торжу 20 кижини, Улуг-Хемниң Шагаан-Арыгда башкы В. Петров 45 кижини бижикке өөреткен. Ындыг чижектер областың кайы-даа районнарында хөй, улам калбарып турар.

Областа бижик өөредилгезиниң эрткен чылдағы ажылын түңнеишаан, ВКП(б) обкомунуң V пленуму культура фронтузунуң ажылдакчыларының мурнунга чаа сорулгаларны тургускан. Эрткен чылын областа 4 муң ажыг кижини бижикке өөреткен, ол бо хүнгү негелдени ам-даа бүрүн хандырып шыдаваас деп чүвени пленум айыткан. Чүге дээрге, областың бижикке өөрензе чогуур назылыгларының иштинде ам-даа 3,6 муң хире кижи бижик билбее болуп турар. Бижик билбес чорукту узуткаары дээш хемчегларни бүгү тала-биле калбартыры чугула. Ол сорулганы чедиишкинниг боттандырарынга үндезиннер бисте бар. Чоннуң ортузунда чүс-чүс культармейжилерни санаваска безин, областың школаларында 1300 ажыг башкылар бар.

ЧЕЧЕЛЬНИЦКИЙ.

Бижик өөредилгезин улам калбартыр

ВКП(б) обкомунуң V пленумунуң доктаалын амыдырал кырынга боттандырары дээш ажылдар областа калбарып турар. Сүт-Хөлдүң Бора-Тайга сумузунда организастатынган 7 кезек бижик бөлгүмнеринде 76 кижи өөренип турар. Кичээл доктаамал хүннерлиг программа ёзугаар шынарлыг эртип турар.

Комсомолчу Бопук-Кыстың удурткан бөлгүмүнде 10 кижи сөөлгү айларда кичээлин 19 катап, Хажыт 15 кижилиг бөлгүмүнге 20 катап өөредилге чоруткан. Кызыл-Кат, Даайлы Мария оларның башкылап турар бөлгүмнери база доктаамал өөренип турар.

М. ДОРЖУ.

* * *

Өвүр районнуң Торгалыг суурда чоокта чаа улуг улустуң кежээки школазы ажытынган. Ында бижикти биче билир 23, бижик билбес 5, шупту 28 кижи өөренип кирген. Олар неделя санында ийи катап кичээлдеп турар.

Д. СҮНДҮП.

* * *

Вай-Тайганың Холде бижик өөредилгезиниң бөлгүмнери эки ажылдап турар. Бо чылдың эгезинде организастатынган ниитизи-биле 164 дыңнакчыларлыг 5 бөлгүмнер бо аразында тус-тус 80 чедир кичээлдеп турар.

Бижик өөредилгезин улам күштелдирер сорулга-биле бо чылдың март 25-те чоруткан хыналдадан илерээни болза сумуда бижик билбес 57, багай билир 104 кижи бар болган. Амгы үеде оларны бижик бөлгүмнеринге бүрүн хаара тудар ажыл чоруп турар.

Х. ХҮРЕШ-ООЛ.

Колхозта сад ажылы

Кызыл районнуң Дапсы сумузунда улгатыр катыштырган Чкалов аттыг көдээ ажыл-агый артелинде үш гектар хемчээлдиг кат-чимис сады бар. Ол садтың ажылын дуржулгалыг сад ажылдакчызы, 60 харлыг Алексей Иванович Праведников удуртуп турар.

А. И. Праведников 1935—1939 чылларда Красноярск крайның Ермаковск районда «Большевик» колхозка сад ажылдакчызы болуп ажылдап тургаш, 15 муң дөс янзы-бүрү сорт яблоктарны олуртуп тараан. Олар Красноярск крайның колхозтарының ортузунда нептереп тараан. А. И. Праведников 1936 чылда Красноярскиге сад ажылдакчыларының курзунга кончуг эки өөренген.

Алексей Иванович 1949 чылдан эгелеп Чкалов аттыг колхозка үш гектар хемчээлдиг шөлге янзы-бүрү сорттарның яблоктарын өстүрүп эгелээн. Оларның иштинде: яблоктуң «Боровинка», «Белый налив», «Славянка», «Апорт», «Пепин-шафран» деп сорттары 160 дөс, ранетканың янзы-бүрү сорттары 540 дөс, «Кышкы Боре» деп грушалар 6 дөс, малина деп кат 130 дөс, база көк-кат болгаш оон-даа өске каттар бар.

Бо чылын колхозтуң садын долгандыр хараганнарны, ыт кадын, чыраларны, чыжыргананы тараан турар. Ол ышкаш колхоз бо чылын виноград кадын база тарыыр.

Алексей Иванович Праведников бодунуң ажылынга сад ажылдакчызы улуг орус эртемдээн И. В. Мичуринниң дуржулгазын удуртулга болдуруп турар.

Б. ЛОЩЕНКО.

Бай-Тайгада хову ажылдары калбарып турар

Чаа бо чылын Бай-Тайгада эрткен чылдаазындан эрте дүшкен. Апрельдиң баштайгы он хонуктарындан эгелээшле чылыг агаар доктаай берген. Чылыг агаар черниң хорзүнү дүрген быжарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турар. Районнуң колхозтары эрте илиртээшкинче болгаш часкы чер аңдарылгазынче кирипкен. Эң болбаазын кожуг машиналары болгаш дериг херекселдер-биле чепсеглетинген АТЗ—НАТИ деп 10 тракторлар колхозтарның ховуларында шагда-ла барып тургулапкан «Тиилелге», «Дөң-Терек», «Тээли» болгаш Сталин аттыг колхозтар хову ажылынче калбак фронгу-биле кирипкен.

Районда ам үш чүс гектар ажыг черде шык базырылгазын чоруткан болгаш баштайгы алдан ажыг гектар черниң часкы аңдарылгазын чоруткан. МТС-тиң механизаторлары районда хову ажылының инициаторлары болуп турарлар. Оларның тракторларының даош шимээни караңгы даң чырыындан эгелээш дүн ортузунга чедир колхозтарның тараа ховуларында шимээргеп турар. МТС бо чылдың часкы тарылга кампаниязынга багай эвес белеткенген деп чүвени хову ажылының баштайгы хүннери көргүскен. Ажылдың бир дугаар хүнүнде-ле шупту тракторлар ховуларда барган турган. Трактористерниң хөй нуруузу смена нормаларын ажыр күүседип турарлар. Эң ылаңгыя «Тиилелге» колхозта ажылдап турар комсомолчу тракторист эш Папыш кончуг эки ажылдап турар болгаш ол баштайгы удаазында 20 гектар черни аңдарган, ооң аңдарган чериниң шынары кончуг эки болуп турар. Ол ышкаш Сталин аттыг колхозта ажылдап турар комсомолчу тракторист эш Тыртык-Кара база эки ажылдап, хүн бүрүде смена нормазын 100 хуудан куду эвес күүседип турар.

МТС-тиң механизаторларының мурнунда бо чылын канчаар-даа аажок улуг сорулгалар туруп турар. Олар бо чылын алды колхозтарның алды муң ажыг гектар чымчак черин аңдарар ужурлуг. Ол болза, эрткен чылдаазындан барык 4,5 катап хөй хемчээлдиг болуп турар. Бо чылдың часкы үезинде кылыр ажылдың хемчээли дыка улуг, чүл дизе, эрткен чылын черниң шыгын базырар ажылды безин планга киирбейн турган болза, ам бо чылын үш чүс гектар черниң шыгын базырар ужурлуг, ынчаарга ол ажылды ам күүседип каан.

Эрткен чылын анаа сеялка-биле 400 гектар черниң тараазын чаштырган болза, ам бо чылын ол сеялка-биле 1300 гектар черниң тараазын чаштырар ужурлуг. МТС бо чылын чазын аңдарар черлерни чүгле тракторлар-биле чарар болгаш колхозтарның ховуларында тарааларның чаштырылгазын чүгле анаа сеялка-биле чаштырар деп хүлээлгелиг ажылдап турар.

Түр болгаш доктаамал суггат бугаларын казар талазы-биле элээн улуг хемчээлдиг ажылдар чорутунган. Ынчаарга бо талазы-биле бо чылын чүгле доктаамал суггарылга бугаларын безин тударынга 5500 кубометр довуракты казып ажылдаар чорук негетинип турар. Суггарылга бугаларының тудуушкунунга бо чылын АТЗ—НАТИ деп ийи тракторларны ажылдадыры-биле тускайлап тургускан. Ам үеде механизаторлар 1951 чылда күүседири-биле алган бот-хүлээлгелерин күүседиринче организастыы-биле кирипкен.

П. БРАТЧИКОВ,
Бай-Тайга районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң кол агроному.

Москва метрополитениниң 4-кү әэлчээниң тудуушкуну. Мраморщик А. Захаровтуң «Советская» станцияда колонианы сиилбип турары.
Чуруу Л. Великжаниниң.

Бижик өөредилгези эки

Эрзин районнуң Эрзин сумузунуң «Кызыл сылдыс» колхозта комсомолчу кыс Севил бо чылдың январь айдан бээр 25 санныг шуут бижик билбес кижини бижикке өөредири-биле хүлээнип алгаш, бо үениң дургузунда ол кижилерни элээн бижиир болгаш номчуур кылдыр өөреткен. Комсомолчу эш Севил ол кижилерни өөредир дээш кончуг кызып ажылдаан. Колхозчуларның бижик өөредилгезин ол ажыл шагындан дашкаар колдуунда кежээ чорудуп келген.

К. ӨЛЗЕЙ.

Хереглел кооперациязының дээре ажылдакчылары

Май мурнунуң социалистиг чарыжы облпотребсоюзтуң бүгү системинге калбарган турган. Садыг организацияларының ажылдакчылары бүгү делегейниң ажылчы чоннарының байырлалынга чедиишкинниг ужуражыр дээш боттарынга тодаргай хүлээлгелерни алганнар.

Социалистиг чарыштың түңнелин үндүрүп көөрге Каа-Хем райпозунуң Белбейде майгын эргелекчизи А. Черепанова, Бии-Хем райпозунуң Туран хоорайда 6 дугаар магазининиң эргелекчизи И. Исаев болгаш ол-ла хоорайда чайнааның буфет эргелекчизинде ажылдап турар А. Галина олар боттарының хүлээлгелерин кызымакай, ак-сеткилдиг күүседип, чарыштың мурнакчылары болганнар.

Олар хереглекчилерге әәлдек, оларның хереглелдерин чогуур өйүнде хандырып турганнар. Эң чугула хереглелдиң бараанныры оларның магазиннеринге болгаш буфединге үргүлчү бар болуп турган. Ооң ужурундан олар 1951 чылдың бирги кварталында бараан саарылгазының планын 117-ден 140 хууга чедир күүсединнер.

Бүгү чоннуң байырлалы — Майның бирге белек кылдыр эки ажылдаан областың хереглел кооперациязының ажылдакчылары: А. Черепанова, И. Исаев болгаш А. Галина оларның аттары облпотребсоюзтуң хүндүлел самбыразында кирген.

И. ДОРЖУ.

КИНО

„ЯНИКА“

(Чаа уран-чечен венгер фильм)

«Яника» — деп кинонуң болуушкуну Венгрияга улус демократтыг республиканың турғустунганының баштайгы бир дугаар чылдарында Будапештиге болуп турар.

Хостуг Венгрияның ниити амыдыралын, культуразын болгаш национал аажы чаңын нүгүлдеп турар америк пропаганданы ол кино сойгалап илередип турар.

* * *

Венгрияның сураглыг чогаалчызы Янош Балла ооң чогаалдары буржуазтыг Венгрияга «эмин эртир депшилгелиг» — деп санап турганының ужурундан Янош он беш чыл бурунгаар Америкаже чорупкан.

Төрээн чурту, өөнүктери болгаш аныяк кадайы артып калган...

Янош Балла голливудтуң бир саалдарлыг бүдүрүлге ээзи-биле керээ чарып алган болгаш... өске, ыракы Америкага өске амыдырал эгелээн.

Хөй чылдар эрткен. Делегейниң ийи дугаар дайыны доозулган, Европага чаа чурттар — улус демократияның чурттары тыптып келген болгаш быжыгып турган. Ол чурттарның бирээзи — Венгрияның дугайында сценария бижиири И. Голливудка негетине берген, ону бижиирин Янош Баллага дааскан.

Ынчангаш он беш чыл болгаш Балла база катап төрээн чуртунга келген... Дайын сөөлүндеги Венгрияның дугайында чигзиниичел сагыш сеткилдиг кижи чаа Венгрияда чүгле чүү барын бодунуң блокнодунга бижип ап чораан эвес, ында кандыг чүве чогун база бижип ап чораан.

Янош Балла чааскаан келбээн. Ооң-биле кады ооң душтуу, Янош Балланың сценария бижип берип турганы Голливудтуң саалдарлыг магнадының кызы Дэзи кады чеьдип келген.

Дэзи Венгрияга база-ла бир тускай сорулгалыг келген, Янош Балла бодунуң мурнунда кадайы чораан Гизи-биле тускай чарлыышкынны кылырып чеьдип алырын Дэзи күзээн.

Гизи Колар — Будапештиниң улус театрының сураглыг артизи. Венгрияның шии чогаадыкчызының «Яника» деп чаа шиизинге бир оолдуң ролин ойнаарын аңаа дааскан турган. Ооң мурнунда Гизи хөй рольдерни ойнап турган, ындыг-даа болза, бичии оолдуң ролин ол кажан-даа ойнап көрбээн. Яника деп бичии оолдуң салымы Гизини кончуг сонуургадып, аңаа кончуг таарымчалыг болуп турган... Бир эвес ооң ашаа Янош Балла Америкаже чоруй барбаан болза, ам оларга шак ындыг оол турар ийик. Ынчангаш Гизи Яниканың ролин ойнаарын шиитпирлеп алган.

Чүвүрнү болгаш хөйленни кедип алгаш Гизи бичии оолдуң ролин белеткенип турар. Ол ынчап турда Янош Балла таваржы бээр... Ооң кадайы-биле «оолдуң» кончуг дөмейин Балла көрүп турар болгаш ооң мурнунда Янош Балла боду чок турганында төрүтүнген оглу деп шиитпирлеп алыр. Ашааның будалып турарын билип кааш, Гизи амдаа ынакшып турары Янош Балланы дедир эгидип алыры-биле ооң бүзүрелин шынзыдарын үргүлчүлеп турар.

Элээн хөй кыжырылга ойнаашкыннар болган, ооң түңнелинде кандыг-даа Яника чок-дыр деп чүвени Янош Балла билип каар.

Гизиниң ажылдап турар театрының директору Янош Балланың хоочун өөнүү. Сөөлгү чылдарда Венгрияга болган өскерлиишкиннериң дугайын шуптузун театр директору Янош Баллага чугаалап берип турар.

Чүгле маңаа, чаа демократтыг чуртка чонга херектиг уран чечен чогаалдарны тургузуп болур деп чүвени Янош боду билип эгелей бээр.

Янош Балланың Америкаже дедир баарын Дэзи кызып оралдажып турар. Венгрия болза, дайын мурнунда турган чурт эвес, Венгрияда улустуң ёзулуг байдалының болгаш амыдыралының дугайын «Американың үнү» бүгү-ле арга-лар-биле мегелеп өскертип турарын Дэзи көрүп турар.

Ам Янош Баллага Америка чүү боор?

Чаа угаан бодалды, бодунуң күш-ажылынга болгаш чогаалчы аргазынга ынакшылын долларлар болгаш хоп меге солуп турар чурт венгер чогаалчының ийи дугаар төрээн чурту бооп шыдавас.

Янош Балла Венгрияга артып калыр.

Дуржулгалыг библиотека

Шагаан-Арыг хоорайда В. Володина эргелекчилээн библиотеканың ном фондузу чыл бүрү улам көвүдеп, номчукчуларының саны өзүп турар. Ооң доктаамал 700 хире номчукчуларындан аңгыда, 1949 чылда 8480 номнарны улус ап номчаан, ынчаарга ол 1950 чылда 21820 чедир өскен.

Улуг-Хем районнуң Матросов аттыг культура бажыңында ол библиотека областың Пушкин аттыг библиотеказыбиле аразында абонентилиг, оон солуп чугула литератураларны ап, бодунуң номчукчуларын хандырып турар.

Шагаан-Арыгның библиотеказы чүгле хоорайның номчукчуларын эвес, ооң-биле кады колхозтарның, суурларның номчукчуларын база хандырып турар. 1949 чылда ындыг көжер библиотекалар 8 турган болза, 1950 чылда ол 12 чедир өскен, бо чылын оон-даа көвүдээн.

Чугула болуушкуннуг хүнперни таварыштыр аңаа холбашкан литература булуңнарын тургузуп, уругларның организастыг номчулгаларын, номчукчуларның конференцияларын чорудуп турар. Ажылдың чедиишкиннерин быжыглап улам бедик көргүзүглер дээш библиотека чаа бедиткен хүлээлгелерни алган, ажылдап турар.

В. ТАРЖАА.

Хүлээлгезин күүседткеннер

Кызылдың сапог даараар мастерскаязының коллективи апрель айның бүдүрүлге планын чедиишкинниг күүседткен.

Коллектив ниитизи-биле ол айның бүдүрүлге планын 148 хуу күүседткен.

Стахановчулар: Савин, Кукарин, Воронова, Софроновэ, Санников болгаш өскелер-даа планын 150-дэн 160 хуу чедир күүседип турлар.

П. МААДЫР-ООЛ.

Почтачы агитатор

Бии-Хем районнуң Баян-Колда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчузу М. Доржу почтачы ажылда ам чыл ажып турар. Чоннуң чагылдазын, чагаа харылзаазын хожудатпас ак-сеткилдиг ажылы дээш чон, М. Доржуну мактап турар.

Почтачы М. Доржу ол хүлээлгезинден аңгыда чоннуң ортузунга агитация ажылын чорутпушаан, 24 кижилиг бижик бөлгүмүн база эки башкылап турар. Оларда бижик билбес 9 кижиден Дуюгбан, Сүрүнмаа олар ам номчуп, бижип турар болган.

М. Доржу бодунуң колхозчу хүлээлгезин база багай эвес боттандырып, эрткен чылын 121 күш-хүн ажылдап алган. Ол колхозчуларның ортузунда хөй-ниити ажылдарга база мурнакчы киржилгелиг.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

Кызыл районнуң механизаторларында

Кызыл МТС-ниң механизаторлары часкы хову ажылдарынче кирген. «ТАРН 12 дугаар улуг хуралы» болгаш «Малчын» колхозтарның тарылга шөлдеринде ажылдап турар Петр Капустинниң бригадазы шыкты тудар сорулга-биле эрте тараан черлериниң илиртелгезин эрте эгелээн.

«Малчын» колхозунда тракторист Салчак Акса 14 гектар нормазының орнунга баштайгы хүнүнде-ле 28 гектарны дискелээн болгаш 20 килограмм кывар-күүлдү камнап алган.

Эш Капустинниң бригадазы машинаның күүнүн бүрүн ажыглап тургаш, часкы тарылганы эң-не кыска хуусаада, агротехниктиг хуусаада доозар деп сөс берген.

Хүлээлгезин күүседип турар

Кызыл-Мажалык МТС-тиң механизаторлары май мурнунуң социалистиг чарыжынга алган хүлээлгезин алдарлыыбиле күүседип келгеннер.

Рыбкинниң бригадазының трактористери ажылдың бедик көргүзүглерин чеьдип алганнар. Улуг тракторист Халбаай хүнде 8—9 га черни чардырып турар. Аныяк тракторист Олдукай нормаын күүседип, хүнде 6 га черни чарып турар. Олар-биле чаржып турар Ильиниң көргүзүг самбыразында көргүзүү 8—9 га болуп турар.

Рыбкинниң бригадазы-биле чаржып турар Закурдаевтиң бригадазы база-ла бедик көргүзүглерни чеьдип ап турар. Боттарының аразында чаржып турар Таржайның болгаш Санчааның бригадалары социалистиг чарыш-биле эки түңнелдерлиг болганнар. Ында Сонам болгаш Сюрюң олар нормаларын ажыр күүседип турарлар.

КОМСОМОЛЧУЛАРНЫҢ ШЕФИ

Нелир өөредилге чылынга школаларның белеткелин экижидер сорулга-биле Бии-Хем районда Сталин аттыг колхозтуң комсомолчулары Баян-Колда эге школага шеф организастаан. Ол ажылды комсомол организациязының секретари өш Сарыг-оол боду удурткан.

Колхозчу комсомолчулардан 15 кижи 7 хүн ажылдааш, школага 104 кубометр одалга ыяжын белеткеп, доорап берген. Аңаа Сенди, Чамзы, Кыс-оол, Нүрсат олар күш-ажылга организакчы шынарны илереткен.

Оларның күзели ханган

Вистиң школаның өөреникчилери, башкылары, ажылчыннары болгаш сумунуң ажылчы чону мооң мурнунда кино көөрүн улуу-биле күзеп, манап турганнар. Ол күзел сөөлгү үеде ханып турар апарган.

Бир-ле хүн «Суурда кино келген» деп медээ бүгү суурну болгаш ооң чоок-кавызын бир кылдыр биче када тарай берген болду. Кино эгелээриниң шагын манаан улуг, биче бүгү чон шупту 60 ажыг кижи кежээликтей чыглып келгеннер. Оларның аразында «кино» деп сөстүң сураан дыңнаан боордан башка, ону кажан-даа көрбээн кижилер, ылаңгыя бичии уруглар хөй болду.

Чарлалга мындыг ийи кинофильмнер турган: бирээзи «Ону Сухэ-Батор дээр», а бирээзи: «Шивээде амыдырал» деп Бо ийи фильмнерни үш кежээ улаштыр үндүрүп келген. Чыылган көдээ чон, ылаңгыя школачылар колхозчулар канчаар-даа аажок сонуургаанын илередип, ам-даа хөй-хөй солун киноларны үзүк чок көргүзерин киномеханиктерден дилеп турганнар.

Бир каш хонук эрткен хиреде базала «Суурда кино келген» деп медээ демгизинден-даа дүрген дыңналы берген. Ол удаа «Васканың адыы» деп чечен фильм болду. Ону 300 ажыг кижи көрген.

Мынчангаш школаның өөреникчилери, башкылары, ажылчыннары, ол ышкаш колхозчу тараачыннар дарый-дарый кино көргүскен дугайында сеткилиниң ханызындан өөрүп, моон соңгаар-даа солун фильмнерни үргүлчү көргүзерин киномеханиктерге идеген турар.

А. ДОПЧАА,
Сүт-Хөлдүң Алдан-Маадыр эге школазының башкызы.

Чаш мал төлүн камгалап ап турар

Улуг-Хем районда Мичурин аттыг болгаш Калинин аттыг колхозтарда мал ажылын хөгжүдер демиселдерни кичээнгейлиг чорудуп турар. Калинин аттыг колхозта инекчи эш Дунгар-оол 8 инектен 8 баш бызааны, Мичурин аттыг колхозтуң чылгычызы эш Н. Доржу 182 баш чылгыны эки одарладып деңгелин семис тургусканы-биле төрүтүнген кулуннарны менди камгалап ап турар. Ам төрүүр 68 бениң чаш төлүн бүрүн камгалап алыры-биле тустус хүлээлгелер алган ажылдап турар.

О. УИНУК-ООЛ.

Кызымак хойжулар

Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл сумузунда «Бай-Булуң» колхозтуң хойжулары Сириң, Чындан олар ниитиниң мал ажылын бүгү хемчег-биле өстүрер дээш кызымак ажылдап турар.

Коммунист Т. Сириң артельдиң 125 баш малын Боъш-Даг дөзүнде хой малга кончуг таарымчалыг одарга кадарган хөйларындан кыштың дургузунда чаңгыс-даа баш хораваан, ол коъдандда мал ам төрүп турар. Хойжу Сириң төрээн 78 хойларның 81 хураганнарын менди доруктуруп алган.

Ол ышкаш колхозчу херээжен Чындан 101 баш хойларны хүр кыш ажырган.

Р. ХУНАЙ-ООЛ.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Каа-Хем районда Сарыг-Сеп МТС-те партия эге организациязының кежигүнү А. Жуланов үргүлчү арагага хандып, партияның сагылга-чурумун үреп, бодунуң өг-бүлезинге каржы чорукту таварыштырып турар дугайында корреспондент редакцияга чагаа бижээн.

Ол дугайында чүүлдү хынап көргеш, партияның Каа-Хем райкомунуң секретари эш Лобановтуң редакцияга дыңнатканы болза,—коммунист А. Жулановтуң дугайында корреспонденция шынныг болган болгаш партийжи эвес чорукту кылып турган А. Жулановтуң херээн партия хуралынга чугаалажып шиитпирлээн, а ооң соонда ВКП(б) райкомунуң бюрозунга көргеш, ону партия талазы-биле шынгыы хемчег алган.

Үш чыл хуусаалыг агрозоотехниктиг курстарга өөредилге чылын организастыг доозар

Көдээ ажыл-агый пропагандазының хемчеглериниң болгаш чепсектериниң системазын бүдүрүлге ажылындан чардыктырбайн агро-зоотехниктиг курстарга колхоз каадырларын массалыы-биле үш чыл хуусаалыг өөредир чорук күрүнеге улуг ужур-дузалыг.

Бир дугаар чылдың өөредилгезиниң сорулгазынга кирер үүл болза, кандыг-бир тускай адырның ажылынга эргежок чугула агротехниктиг азы зоотехниктиг билиглерниң минимумун колхозчуларның шиңгээдип алыры болур. Бир дугаар чылдың өөредилгезиниң программазын 6 айга таарыштыр тургускан, агротехниктиг курстарга ажылындан хоставышаан неделя бүрүзүнде 1 катап 8—8 шактарда болгаш зоотехниктиг курстарга неделя бүрүзүнде 2 катап 4—4 шак иштинде ажылындан чардыктырбайн өөредилгени чорудуп турар.

Бистиң областа 63 агротехниктиг болгаш 61 зоотехниктиг бөлүктерни организастаан, ында ийи чартык муң ажыг колхозчулар өөренип турар.

Тускай эртемниглериниң улуг нуруузун курстарга башкылаар ажылга хандыткан болгаш оларның хөй кезии ол чугула ажылга эки киржип, курстарга хичээлдерни үргүлчү чорудуп, дыңнакчыларга материалдарны тода билдингири-биле айтып турарлар. Чижээлээрге, Каа-Хем районда «Победа» колхозта зоотехник эш И. И. Носов биле агроном эш Лаптев олар хичээлдерни үргүлчү чорудуп тургаш, өөредилге программазын апрель 15-те доосканнар.

Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозта МТС-тиң агроному эш Бондаренко, Жданов аттыг колхозта ветфельдшер эш Кузьмина болгаш Чаа-Хөл МТС-тиң агроному эш Булова олар программазын доозарынга чеьдип, курсантларны экзаменге белеткендирип турар.

Ындыг болза-даа, чорудуп турар ажылдың чугула ужур-дузазын көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери шупту ынчаар билбейн турар. Бөлүктерни организастаарынга болгаш оларның кичээлдерин чорударынга улуг четпестерни болдурган: чамдык районнарга курстарның кичээлдерин 2—3 ай озалдап эгелээн болгаш тускай эртемниглериниң-даа, колхозтар даргаларының-даа буруузу-биле кичээлдерни үзүп турар. Эрзин, Тес-Хем, Өвүр районнары январь 1-ден бээр курстарның ажылын барык-ла шуут соксатканнар.

Бай-Тайга районунга организастап тургускан беш агробөлүктерге чаңгыс-даа кичээл чорутпаан, а ол районнуң агрономнары эштер Братчиков, Дуров болгаш Карасев олар болза, колхозчулар өөренирин күзеп, районнуң көдээ ажыл-агый килдизинге билдириишкиннерин киирип турда-ла курстарның ажылын боттарынга хамаарышпас чүве кылдыр көрүп турганнар.

Курстарга өөредилге чылы апрель 1-де доостур ужурлуг турбужа, үстүнде чылдагааннардан кичээлдер хожудап эгелээш, программаның кол кезиин амдаа эртпээн, ынчангаш, агротехниктиг курстарга кичээлдерни доозарының хуусаазын часкы хову ажылдарының массалыг эгелээринге чедир, а зоотехниктиг курстарны — малды чайгы одарже үндүрериниге чедир узаткан.

Тускай эртемниглер болза, курстарның ажылынче бүгү күштерин салып, арткан үениң иштинде программаны ыяавыла дооскаш, дыңнакчыларны экзамен дужаарынче белеткендирер ужурлуг.

Ажылдың түңнелин эки организастаан курстарның болгаш аңаа хаара тутканы колхозчуларның санын барымдаалар эвес, харын экзамен дужааганнарның санын барымдаалап демдеглээр апаары чугаажок, ынчангаш тускай эртемниглер болза, экзамен дужаарынга бодунуң дыңнакчыларын болдунар-ла арга-биле белеткендирер дээш бүгү ажылды организастап, чамдык үелерде тус-тус белеткениринiң методун хереглээр ужурлуг. Экзаменнер дээрге, өөредилге чорудулгазының чугула болгаш ооң сөөлгү шиитпирлиг кезии болур. Оларның сорулгазы курстарга өөренгениниң түңнелинде дыңнакчыларының чеьдип алган билиглерин илередири болур.

Экзаменнер хүлээп алыр комиссияның составынга кирерлер болза: районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң толээзи (комиссияның даргазы), курстарга кичээлдер чорудуп турган башкы, чоогунда колхозтуң курзунуң башкызы, колхоз баштаар черниң даргазы азы ооң бир кежигүнү болур.

Хүн-бүрүнүң өөредилгезиниң түңнелинде ниитизи-биле ортумактан куду эвес демдекти чедип алган дыңнакчыларны экзаменнерге киирер. Агротехниктиг курстарга мурнунда өөренген болгаш бодунуң бүдүрүлге ажылынга эки түңнелдерни чеьдип алган колхозчуларны экзаменнерге киирип болур. Ол колхозчуларга өөредилгениң бүгү темаларының талазы-биле башкыларның консультациязы ыяавыла херек. Экзаменнер дужаарынга белеткеип турар бүгү дыңнакчыларга консультацияны башкы база чорудар ужурлуг.

Теориялыг кичээлдерни доосканыныңсоонда экзаменге белеткенири-биле неделядан өвээш эвес үени бээр ужурлуг. Экзаменге дыңнакчыларның билиин хынап алыр төлээде, курстарда өөредилге материалдарындан контроль айтырыгларны ап, аңаа үндезилээш, айтырыгчыгаштарны башкы чогаадып турган ужурлуг.

Консультацияларга айтырыглар-биле таныжарын дыңнакчыларга сүмелээр болгаш чижек кылдыр кезек айтырыгларның харыызын чугаалажып көөр. Экзаменнер эртиреринге тускай орайбажыңны турган болгаш аңаа өөредилгеге херек көскү материалдарны делгеп азар, үнүш үрезиннериниң болгаш өске-даа түүлдериниң үлегер-хевирин салыр. Экзамен эртирип турарлардан өөредилге программазының янзыбүрү темаларының талазы-биле кол айтырыгларны үштен хөй эвести, ынчаарга оон ыцай немелде айтырыгларны салыр.

Айтырыгларны бөдүүн хевирлиг кылдыр тода билдингири-биле турган. Дыңнакчыларга салган айтырыглар программаның эң чугула бүдүрүлгелиг темаларынга угланган турар ужурлуг. Комиссия экзаменнериниң протоколун кылыр ужурлуг. Дыңнакчыларның алган демдээн өөредилгениң бир дугаар чылын дооскан дугайында тыпсыр хереге салыр, ону бүдүрүлге онаалдазын күүсеткениниң түңнелин кылган соонда, күзүн дыңнакчыларга тыпсыр. Өөредилге чылын дооскан соонда агротехниктиг курстарның дыңнакчылары өөренип алган билиин часкы, чайгы үелерде практикага боттандырар хүлээлгелиг.

Бо дугайында улуг ажылдарны агрономнар, зоотехниктер болгаш курстарның удуртукчулары чорудар ужурлуг. Курстарның дыңнакчылары болза, ажылдап турар бригадазының бүдүрүлге планынга хамаарышкан практиктиг онаалдаларны часкы, чайгы үелерде күүседири-биле башкыдан алыр ужурлуг. Тарааның чажарының чаа методтарын ажыглаар, черни ханы аңдарар, малга чем белеткээрин болгаш удобрениени ажыглаарын онаалгага киирер.

Бүдүрүлгелиг онаалдаларны күүседир чорук болза, колхозка ажыл-агый талазы-биле улуг ажыкты чедирер болгаш өөредилгеге алган теориялыг билиин херек кырынга боттандырарынга канчаардаа аажок улуг ужур-дузалыг. Курстарга өөренип алган билиин ховуларга, фермаларга практиктиг ажыл-биле ынчаар дүүштүрер чорук көдээ ажылагый мастерлериниң ёзулуг школазын тургузар болгаш колхозтуң хөй ниити ажыл-агыйын өстүрериниге күчүлүг чепсек болур. Ынчангаш, курстарның дыңнакчылары боттарының өөредилге бүдүрүлге онаалдазын чедиишкинниг күүседири көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниңдузаламчыны болгаш айтыышкынны негеп турары билдингир. Бо бүгү болза, өөредилгениң уламчылалы болур болгаш өөренген түүлдерни эки шиңгээдип алырынга дузалаар.

Чайгы үениң дургузунда дыңнакчылар башкылар-биле кады колхозтарга өстүрүп турар бүгү культураларның эң эки дээжизин белеткээр ужурлуг. Бо ажылды башкы бүрүзү часкы, чайгы үелерге планнаар ужурлуг. Бо бүгү болза, дыңнакчыларның күш-ажылчы идепкейин бедидериниге, шөлдерге болгаш фермаларга социалистиг чарышты калбартырынче, бүдүрүлгеге эртемниң чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы бүгү хемчег-биле шиңгээдиринче угланган турар ужурлуг.

Колхозчу массаларны агротехниктиг билиглер-биле чепсеглеп, оларны практикага ажыглаар чорук социалистиг көдээ ажыл-агыйга чаа-чаа чедиишкиннерни чеьдип алырынга дузалаар.

А. ТЮТИНА.

Тайбыңның Пактызы дээш!

Болгарияда ат салыышкыннарының чыылдазы

СОФИЯ. Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы бүгү Болгарияда үргүлчүлеп турар. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга аттарын салбышаан, болгар улус тайбыңның херээнге бодунуң бердингенин көргүзүп, дайын кыысыкчыларының чимзениглеринге, америк-англи империалистерге удур демисежиринге шиитпирлиин илередип турар.

Ылаңгыя Старозагорский округтуң хоорайларында болгаш суурларында ат салыышкыннарының чыылдазы канчаардаа аажок улуг көдүрлүүшкүннүг чоруп турар, кыйгырыгның адаанга 442 муң кижи ат салган.

Плевенский болгаш Враанский округтарга кыйгырыгның адаанга 700 чыгыы кижи ат салган. Чүгле чангыс неделяда Болгарияга кыйгырыгның адаанга 3.250 муң чыгыы ат салыышкыннары чыгдынган.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы Моол Арат Республикада эгелээн.

УЛАН-БАТОР. Моол Арат Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң хурал кылыр залында беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга боттарының аттарын салыры-биле Моолдуң Араттың Революстуг Партиязының (МАРП) болгаш МАР-ның чазааның удуртукчулары чыглып келгеннер. Бир дугаарында МАР-ның премьер-министри маршал Чойбалсан кыйгырыгның адаанга адын салган. Ооң соонда кыйгырыгның адаанга МАР-ның Биче Хуралының Президиумунуң даргазы Бумаценде, Моолдуң Араттың Революстуг Партиязының ТК-ның секретарьлери Цеденбал, Дамба, Сосорбарма, премьер-министрниң оралакчылары Сурунжаб, Лубсан, Майдар, МАРП-ның ТК-ның Политбюрозунуң кежигүннериниң кандидаттары, Даштыкы Херектер министри Лхамсурун, Моолдуң университетиниң ректору болгаш Моолдуң тайбың камгалалының национал комитетиниң даргазы Ширендыб аттарын салганнар.

Кыдат улус тайбың дээш демиселде

ШАНХАЙ. «Дагунбао» солун бодунуң мурнуку үүлүн кыдат улустуң тайбың дээш демиселиниг холбаштырып турар. Солун болза, беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга чаңгыс дем-биле ат салырынче болгаш япон улустуң санал айтырыгларын чорударынче кыдат улусту кыйгырып турар.

«Кыдат улус болза, Японияны катап боо-чепсеглээринге болгаш Япония-биле чаңгыс талалыг керээ чарар дээн АКШ-тың чүткүлдериниг удур шиитпирлиибиле удурланып турар. Япония-биле тайбыңның бүгү талалыг керээзин чарарын болгаш Ялта дугуржулгазының болгаш Потсдам декларациязының шиитпирин ёзугаар Японияны тайбыңга ынакшылдыг, демократтыг чурт кылырын кыдат улус күзеп турар» деп солун бижип турар.

Хөй-хөй чылдарда япон агрессиядан хилинчек көрүп келген кыдат улус болза АКШ-тың аңаа дөмейлешкек чүткүлдериниң боттаныышкынын кажандаа болдуруп шыдавас. «Бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының херээн боттарының холунга алыр болгаш ону туюлунга чедир камгалаар болза, тайбың камгалатынган болгаш быыккан турар. Бир эвес дайын кыысыкчылары улус массаларны хоозун чорук-биле будулдуруп, оларны мегелеп, база делегейниң чаа дайынынга хаара тудуп шыдаптар болза, дайын чайлаш чок аппарып болур» деп Генералиссимус эш Сталин чугаалаан.

Тайбынның Пактызын чарар дугайында кыйгырыгның адаанга ат салыышкынының чыылдазы болгаш япон айтырыының талазы-биле бүгү улустуң санал айтырылгазын чорудары дээш шимчээшкин болза, тайбыңның херээн холга алыр дээш улустуң чүгле көргүзүү ол болур эвес, харын дайын кыысыкчыларының меге-нүгүлдүг пропагандазын сойгалап илередир демиселдиң чепсээ болуп турар»—деп солун уламчылап бижээн.

ПЕКИН. «Дунбейжибао» солуннуң дыңнадып турары болза, четче эвес медээлер ёзугаар алырга, апрель 25-те Мукденниң 566 муң чурттакчылары аттарын салганнар, азы ол хоорайның чонунуң үштүң бир кезии Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салган болгаш Японияны боо-чепсеглээринге удур бадылаан.

ШАНХАЙ. «Цзефанжибао» солуннуң апрель 27-де дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы Шанхайда үргүлчүлеп турар.

Кыдаттың тайбың камгалалының болгаш америк агрессияга удур демиселдиң улус комитединиң Шанхайда салбырының медээлерин ёзугаар алырга, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга Шанхайның 798.457 чурттакчылары ат салганнаа болгаш Японияны катап боо-чепсеглээринге удур сагыш-сеткилин илереткеннер.

«Цзефанжибао» солуннуң медээзин ёзугаар алырга, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыынга апрель 26-да Чөөн Кыдатка, 4,5 миллион кижи ат салган.

Финляндияда ат салыышкыннарының чыылдазы

ХЕЛЬСИНКИ. Финляндияның водэлазтарының профэвилелиниң күүскому болза, беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыынга катыжар деп шиитпирлээн. Ындыг байдал-биле, бо хүнге чедир кыйгырыгта Финляндияның үш профэвилелиниң Нюландскаяда округ организациязының хуралы болза кыйгырыгга ат салыр деп шиитпирлээн болгаш Тайбыңның Пактызын чарарын негээринче эвилелдиң бүгү кежигүннерин кыйгырган.

Чурттуң янзы-бүрү районнарынга ат салыышкыннарының чыылдазы чедиишкинниг чоруп турар. Оулу хоорайга каш ла хүннерде кыйгырыгга бүгү чурттакчыларның 10 ажыг хуузу катышкан. Куопно хоорайның 1400 чыгыы чурттакчылары Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга боттарының аттарын база салгылааннар.

Франциядa тайбыңның национал Чөвүлелиниң онза хуралы

ПАРИЖ. Чоокта чаа Парижке Франциядa тайбың талалакчыларының мурнунда амгы үеде туруп турар кол сорулгаларның дугайын чугаалашкан тайбыңның национал Чөвүлелиниң онза хуралы болуп эрткен.

Хуралга Пастор Бокс, доктор Мэ, Ферман Винь олар «дайын айыылының диргелиишкини болгаш тайбың дээш шимчээшкиннинг калбарыышкыны», «Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниг удур үндүрген чазактың декрединиң дугайында», «Тайбың талалакчыларының ажылының, күштелиишкининиң дугайында» деп илеткелдер кылганнар.

Беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дээш демиселдиң херечизи болдуруп Француз Леклерктиң саналын ёзугаар июльдин 15-те Парижке улус массаның митингизин эртирер дугайында шиитпирни хуралдың киржикчилери чаңгыс үн-биле хүлээп алганнар. Тайбыңның национал Чөвүлели марттың 15-те Парижке болур национал митингиге төлээлер соңгуурунче ажылын угландырган улустуң хуралдарын бүгү чуртка эртирерин шиитпирлээннер.

Хуралга франциянның тайбың талалакчыларының сорулгазын тодаргайлап турар резолюцияны, база ол ышкаш Франциянның девискээринге Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң ажыл-чорудулгазын соксадыр дугайында чазактың декрединге удур буруу шавыышкыннның резолюциязын хүлээп алган. Тайбыңның национал Чөвүлелиниң онза сессиязының ажылы дооступ турда, Чөвүлелдиң даргазы Ив Фарж чүве чугаалаан. Францияга тайбың дээш демиселди улам калбартыр болгаш тайбыңны камгалап алыр дээш демиселге тайбың талалакчыларының ажылын күштелдирери амдаа эргежок чугула дээрзин Ив Фарж угаадып демдеглээн.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга швеци улус ат салып турар

СТОКГОЛЬМ. «Ню Даг» солуннуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Швециянның тайбың камгалалының национал комитединиң медээлээни болза, ийи-ле неделяда чүгле Стокгольм биле Гетеборгка беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга 22 муң ат салыышкыннары чыгдынган.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга Данияда ат салыышкыннарының чыылдазы

КОПЕНГАГЕН. Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыының адаанга аттар салгылаан даңзыларны тайбың талалакчыларының дани комитеди чурттуң бүгү кыдыгларындан хүннүң-не ап турар. Чече эвес медээлер-биле алырга, апрель 25-те чаңгыс-ла хүн дургузунда чуртка 2.178 ат салыышкыннары чыгдынган.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыын итали муниципал чөвүлелдер деткип турарлар

РИМ. Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Берлин сессиязының кыйгырыын деткээн резолюцияны Италияның муниципал чөвүлелдери хүлээп алган.

Ындыг резолюцияларны ылаңгыя Орвиетода (терни можу), Урбинода (Пезэрода), Фанюда (Пезаро можу), Плаццуолода (Флоренция можу), Спаранизиде (Неаполь можу), Андриада (Бари можу), Джарреде (Катания можу) болгаш өскелерде-даа общиналарның муниципал чөвүлелдери хүлээп алганнар.

Гватемаланың ажылчы чоннары тайбың дээш демиселде

НЬЮ-ИОРК. Гватемаланың ажылчы чоннарының чаңгыс эптиг конференциязы болза, беш улуг күрүнелерниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң кыйгырыынга эп-сеткил катыжыышкынын илередип, Гватемаланың тайбың камгалалының комитединиң ажыл-чорудулгазын деткээн резолюцияны хүлээп алган.

АКШ-та тайбың камгалалының шимчээшкини

НЬЮ-ИОРК. «Тайбың дээш американчыларның походу» деп организация болза, июньниң 29-тан июльдиң 1-ге чедир Чикагога болур тайбың камгалалының улус конгрезинче боттарының төлээлерин чорударынче америк улустун калбак массаларын болгаш янзы-бүрү организацияларны кыйгырып турар угуулганы парлап үндүрген.

Кореядан даштыкы шериглерни үндүрериниң, боо-чепсеглээшкиннерни кызырарының болгаш атомнуг чепсекти хыналда адааңга тургузарының талазыбиле беш улуг күрүнелерниң аразынга чөпшээрежилгениң харылзаазын тургузарын, база «эп-найыралдыг садыг харылзааларының чаа үезин ажыдар» дугайында Катышкан Штаттарның болгаш Совет Эвилелиниң аразынга харылзааны тургузарының негелделерин кыйгырыгда чугаалап турар.

«Тайбың дээш американчыларның походу» деп организацияның демдеглеп турары болза, хөй миллион америк улус массаларны төлээлеп турар 5 муң хире төлээлер ол конгресстиң ажылынга киржир. Конгрессти чыылдырарының талазы-биле эгелекчилерниң аразында 230 ажыг көскүлең америк ажылдакчылар бар.

(СЭТА).

Кыдаттың ажылчыннарының чедиишкиннери

ПЕКИН. Кыдаттың ажылчын аңгызы улуг чедиишкиннерни чеьдип алган деп Синьхуа агентилели дамчыдып турар.

1950 чылдың төнчүзүнде Кыдаттың профэвилелдериниг 5130 муң кежигүнвер санатынып турган, азы ол-ла чылдың июль айга дөмейлээрге 1040 муң кижи хөй болуп турар. Боттарының профэвилелдерин долгандыр катышпышаан, Кыдаттың ажылчыннары чурттун үлетпүрүн тургузарының херээнге улуг салыышкынны кылганнар. Сөөлгү бердинген сан ёзугаар алырга, ам үеде бүдүрүлгениң соцчаныштарынче 2230 муң ажылчыннар хаара тутунган болуп турар.

Боттарының бүдүрүлге онаалгаларын ажылчыннарның чедиишкинниг күүсеткениниң түңнелинде үлетпүрнүң хөй-хөй адырларында бүдүрүлгениң дайын мурнундагы (1936 чылдагы) деңнели чеьдип алдынган болгаш кан эзилдирер болгаш чиик эттиң үлетпүрлеринге ол деңнел мырыңай ыракта ашкан.

Бүдүрүлгениң бүгү адырларында муң-муң аңаа ажылчыннар инженер-техниктиг ажылче болгаш баштаар черлерде ажылче депшип үнгүлээн. Чижээлээрге, эрткен чылын чеди муң хире шахтёрлар болза, директорлар, инженер-техниктиг болгаш удуртуп баштаар ажылдакчылар апарганнар.

Ажылчыннарның амыдырал чурттал-газы дыка экижээн. 1950 чылда Соңгу-Чөөн Кыдатта аар үлетпүрнүң ажылчыннарының ажыл төлевири 12 хуу, Соңгу болгаш Чөөн Кыдаттың шахтёрларының ажыл төлевири 15-тен 30 хуу чедир улгаткан. Өртектиң ниити кудулаашкыны болза, ажылчыннарның садып алыр аргазының бедилгезин хандырып турар. Ажылчыннарга хөй санныг чурттаар бажыңнарны, эмчи черин, клубтарны тургузуп бергилээн. Чүгле Соңгу-Чөөн Кыдатта безин тургустунган квартира, клуб, эмчи черинің шөлү 1660 дөрбелчин метр чеьдип турар. Бо чылдың мартта кыраанда, аарааанда, ажыл кылыр аргазы чок апарганда болгаш херээженнерниң декреттиг шөлээзиниң үезинде ажыл төлевирин бээрин хандырып турар боттуң страхованиезиниң байдалын организастаан.

Тускай инспекция комиссиязы бүдүрүлгелерде техниктиг айыыл чок чоруктун болгаш арыг-шеверниң гигиеназының хыналдазын эртирген.

Материалдыг байдалдың экижээнинің түңнелинде ажылчыннарның культура хереглели өзүп турар. Амгы үеде 1250 муң хире ажылчыннар бижик билбес чорукту узуткаарының кежээки школаларында барып өөренип турарлар. Өөредилгезин уламчылаарын күзээн ажылчыннарга кызырган программа-биле тускай ортумак школаларны болгаш дээди өөредилге черлеринге курстарны тургускулаан. Чуртта өөредилге номнарының ээлчеглиг парлалгазы көвүдеп, чаа-чаа клубтарны, библиотекаларны, театрларны тургузуп турар.

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының апрель 30-де медээлээни болза, бүгү фронтуларга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачы стрядтар-биле кады америк-англи эжелекчилерге удур тулчуушкуннарны үргүлчүлээннер.

Фронтунуң барыын участогунга Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачылар-биле кады Сеулдуң соңгу талазынга 7—8 километр черде келген.

(СЭТА).

Ли Су Дек Кореяның улус-демократтыг республиказының маадыры

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң Дээди Хуралының Президиуму партизан Ли Су Декке Кореяның улус-демократтыг республиказының маадыры атты «Күрүне тугу» орденнин бир дугаар чергези-биле болгаш «Алдын сылдыс» медаль-биле кады тывыскан.

Алдарлыг партизан америк агрессорларга удур демиселге, бодунуң төрээн чуртунуң хамаарышпас чоруу болгаш алдары, хосталгазы дээш демиселге эрес-дидим, маадырлыг чорукту кылган. Ли Су Дек—Кореяның улус-демократтыг республиказының хүндүлүг ады маадыр атты тывыскан ийи дугаар херээжен болур.

Барыын Германияның аныяктары оък болурун күзевейн турар

БЕРЛИН. АНД агентилелиниң дыңнадыы-биле алырга, Германияның социал-демократтыг партиязынга чоок турар «Соколы» деп организацияның кежигүннеринге барыын герман армияга киреринин сүмелеп турар Германияның социал-демократтыг партиязының баштаар чериниң айтыышкыны аныяктар ортузунга канчаар-даа аажок удурланыр чорукту үндүрген.

Портмунде «Соколы» организацияның кежигүннериниң медеглээни: «Тайбың дээш туруп турар бис, чаа дайынга боттарывыстың ханывыс төгерин күзевес бис... Ынчангаштың аныяктарның болгаш студентилерниң бүгү делегей фестивалинге белеткел талазы-биле комитеттерге болгаш катап боо-чепсеглээшкинге удур улустуң саналын алыр чорукту чорударының талазы-биле комитеттерге кады ажылдажыр бис».

(СЭТА).

Испанияның ажылчы чоннары демиселин үргүлчүлеп турар

ПАРИЖ. Испанияның Бискайл болгаш Гипускоа можуларының ажылчы чоннарының чарлаан ийи хопуктун ажыл соксадыышкыны доозулган.

Франконуң чазаа ажыл соксадыышкын үезинде каш чүс ажылчыннарны тудуп хоругдаан, оларны ам-даа хоругдалда тутпушаан турар. Ажыл соксадыышкын кылып турган ажылчыннарның негелделерин деткижип турган католик шажынчылар безин тутурганнарның иштинде бар болуп турар.

Бо тудуп хоругдаар чоруктар-биле чергелештир Сан Себастьянның үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннары тутурганнарны хостадырын негевишаан, база катап ажыл соксадыышкынын чарлаанын «Юманите» солун дыңнадып турар. Гипускоа можунуң үлетпүрнүң дөрт төптеринге (Самаррага, Пасахес, Рентерна, Сараус) база-ла ажылды соксаткан. ажылчыннарны тудуп хоругдаанынга удурланган күчүлүг демонстрацияларны организастаан. Чамдык хоорайларга херээженнерниң демонстрациязы болгулаан. Толоса болгаш Самарра хоорайларга херээженнер кудумчуларга «Бис аштап тур бис!» деп плакаттардыг чоруп турган.

(СЭТА).

Француз империалистерниң Чан Кайши-биле чугаалажыышкыннарының дугайында „Юманите" солуннуң бижип турары

ПАРИЖ. Чан Кай-шиниң шериглерин француз чазак Инди-Кыдатка ажыглаар деп бодап турар дугайында Гонконгдан алдынган медээни «Юманите» солун парлап үндүрген.

Бо айтырыг талазы-биле Чан Кай-шиниң болгаш Франциянның Формозада элчининиң хүлээлгелерин күүседип турар Сегюр биле аразында чажыт чугаалажыышкыннар чорутунуп турар дээрзин дыңнадыгда чугаалап турар. Бао-Дайга америк дузаламчыны көвүдедирин болгаш Вьетнамның патриоттары-биле демиселге ам Инди-Кыдатта туруп турар буза шаптырган гоминданчы шериглерниң артыышкынын ажыглаар чөпшээрелди чеьдип алырын француз төлээлекчи кызыдып турар.

(СЭТА).

В. И. Ленинниң „Литература дугайында" ажылының чыындызын Венгрияда парлааны

БУДАПЕШТ. Апрельдиң төнчүзүнде венгри чогаалчыларның съездизи болуп эрткен. Ооң-биле холбаштыр Венгрияның ажылчы чоннар партиязының «Сикра» деп ном үндүрер чери В. И. Ленинниң «Литература дугайында» ажылының чыындызын парлап үндүрген.

Чыындыда, литератураның партийжи болурунуң дугайында В. И. Ленинниң чугааларын «Герценниң тураскаалынга», «Лев Толстой орус революцияның көрүнчүү »болгаш өске-даа чүүлдерни киргилээн. Литератураның айтырыгларынга хамааржыр В. И. Ленинниң чагааларындан алган үзүндүлерни болгаш В. И. Ленинниң литература талазы-биле саналдарының дугайында Горькийниң, Крупскаяның, Клара Цеткиниң, Луначарскийниң сактыышкынынарын чыындыда база киргилээн.

(СЭТА).

Вашингтоннуң саавыры-биле

ПАРИЖ. Француз чазак парламентиниң ийи палатазын дамчыштыр соңгулда реформазының дугайында реаксылыг хоойлу төлевилелин киирерин күштүү-биле оралдажып турары билдингир. Ам бо хоойлу төлевилелин республиканың Чөвүлелинге чугаалашкан турар. Ону национал хуралга бадыладырын чеьдип албышаан, Франциянның премьер-министри Кэй реаксылыг чаа система өзугаар парламенти соңгулдаларын хуусаа бетинде болдурарын база негээн. Бо соңгулдалар мурнунда төлевилеп турганы ышкаш октябрьде эвес, харын июнь 10-да болдурун Кэй оралдажып турар.

Национал хуралдың реаксылыг хөй кезээ мооң мурнунда Кэйниң чазаанын айыткан негелделерин бадылаанын дыңнадып турган. Ооң дараазы-биле сөөлгүлерге элээн чугула айтырыгларны национал хуралга чугаалажырын ам чаа чыылдырар национал хуралга шилчиткен турарын чеьдип алыр дээш күштүү-биле оралдажып эгелээн. Чазактың парламентиге бо базыышкынын Кэй чүгле конституция реформаларның айтырыгларын чугаалажыр болгаш бюджет бадылаар ужурлуг национал хуралдың «чугаалажыр айтырыгларын чиигедири чугула» деп тайылбыр бээрин оралдажып турар.

Бир эвес чугаалажыр айтырыглар хөй болур болза, национал хурал ажылын июнь 9-ка, соңгулдаларга чедир доозуп шыдавайн баар деп чүведен Кэй коргуп турар. Национал хуралдың чугаалажыр айтырыгларындан элээн хөй айтырыгларны казыырын оралдашпышаан, Кэй бүзүрел дугайында айтырыгны ийи-даа катап тургускан.

(СЭТА).

Норвегияда шеригниң чаа тудуушкуннары

ОСЛО. Бо үеде Норвегияда шериг тудуушкуннарында 15 муң чедир ажылчыннар ажылдап турар дээр дугайында Норвегияның сапёр шериглериниң командылакчызы полковник Лейф Сунденің медеглелин «Вортланд» солун парлап үндүрген. Буледе, Эрландета, Хердлада болгаш Флесландте аэродромнар тудуушкунун боттандырып турар деп Сунде айыткан. Яролбергке аэродромну калбартыр талазы-биле ажылдар удавас эгелээр. Янзы-бүрү складтар, гаражтар тудуушкуну база-ла чоруп турар.

(СЭТА).

Франциянның компартиязының секцияларының бажыңнарынче деголльчилерниң дээрбечи халдаашкыны

ПАРИЖ. «Юманите» солуннуң дыңнатканы болза, хол пулемёттары биле, револьверлер болгаш дубинкалар-биле чепсегленген деголльчилер Ницца хоорайда Франциянның коммунистиг партиязының ийи секциязының бажыңнарынче халдаашкын кылгаштын, үш коммунистерни аар балыглаан. Балыглатырганнарның бирээзи — типография ажылчыны Мартенни госпитальче чорудукан.

Деголльчилерниң бо бужар бак чоруктарынга хорадаан Ниццениң ажылчы чоннары демонстрацияны организастаан болгаш удурланыышкынның митингизин кылып, деголльчилерниң чепсектиг күштерин тарадырын негеп турган.

Ындыг янзылыг негелделерни хөй санныг бүдүрүлгелерниң ажылчы чоннары идип үндүрген болгаш деголльчилерниң бужар бак чөңгээлиг чоруктарынга удурланып, ажыл соксадыышкыны кылган.

Допчу медээлер

*«Юманите» солуннуң медээзи-биле алырга, Тулуза хоорайның чамдык бүдүрүлгелериниң ажылчы чоннары ажыл төлевирин өстүрерин негевишаан, ажыл соксадыышкынын эгелээн.

*Рейтер агентилелиниң дамчыдып турары-биле алырга, америк 45 дугаар дивизия Токиода чеьдип келген деп турар. Бо дивизия болза, Японияга америк дөртен дугаар чадаг шериг дивизияның соон дарый чеьдип келген.

*Англияның саң министри Гэйтскелл парламентиниң дилээнге бижимел харыызынга 1938 чыл-биле дөмейлээрге англи фун стерлингелериң сатынар өртээ ниитизи-биле ийи катап кудулаан деп медеглээн.

*Франс Пресс агентилелиниң дыңнадыындан илереп турары болза, Португалияның суду ийи ажылчыннарны коммунистиг ажыл-чорудулгазы болгаш Лиссабон районунга коммунистиг партияның үүрлерин организастааны дээш дөрт чылда бажыңнап шииткен.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

КУДУК СУУН
ЧИГГЕ ИЖИП БОЛБАС
ЫЯАВЫЛА ХАЙЫҢЫРЫҢАР!

Хайындырарга халдавырлыг аарыгларның микробтары өлгүлей бээр.

Ооң-биле бодувустуу болгаш долгандыр турар чонну ижин тифинден, дизентериядан, туляремиядан болгаш өскедаа аарыглардан камгалап турарывыс ол болур.

Кудук болза, ыяавыла ниити демирхуулнуг турар, кудуктуң аскын ыяк хагдынып турар кылдыр дуглаар болгаш кудуктуң ыяжындан эгелээн чери биле ийленчек болур.

КУДУК ЧАНЫНГА ХЕП ЧУГБАҢАР,
АРЫГ-ШЕВЕРНИ САГЫҢАР!
Санитар-чыдылгазының Тыва область Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың, 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл килдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа килдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01016 Облкүүскомнуң типографиязы